

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE OSAKOND

**Vara konfiskeerimine ja arestimine
Riigikohtu praktika**

Ülevaade

Seis: **19.10.2014**

Rauno Kiris
kohtupraktika analüütik

Tartu
2014

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Vara konfiskeerimine	4
1.1. Konfiskeerimisest üldiselt	4
1.1.1. Konfiskeerimise karistuslik olemus	4
1.1.2. Konfiskeerimise objekt	4
1.1.3. Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused	5
1.2. Kolleegiumi praktika konfiskeerimisliikide lõikes.....	6
1.2.1. Süüteo toimepanemise objekti või vahendi konfiskeerimine (§ 83)	6
1.2.2. Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	6
1.2.3. Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	7
1.3. Konfiskeerimise asendamine (§ 84)	8
1.4. Konfiskeerimise toime (§ 85)	9
1.4.1. Omandiõiguse automaatne üleminek riigile.....	9
1.4.2. Kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele.....	10
1.5. Konfiskeerimise menetlusõiguslikud küsimused	11
1.5.1. Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	11
1.5.2. Konfiskeerimine ja kriminaalmenetluse lõpetamine.....	11
1.5.3. Riigile mittekuuluva asitõendi hävitamine.....	12
1.5.4. Välisriigist tulnud konfiskeerimise õigusabitaotluse menetlus	12
2. Vara arestimine	13
2.1. Vara arestimise eesmärk	13
2.2. Arestimise objekt.....	13
2.3. Vara arestimise adressaat.....	14
2.3.1. Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	14
2.3.2. Arestimise toime	15
2.4. Vara arestimise lubatavuse eeldused	15
2.4.1. Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu.....	15
2.4.2. Vara arestimise aluse olemasolu	16
2.5. Vara arestimise proportsionaalsus	17
2.6. Vara arestimise muud menetlusõiguslikud küsimused.....	20
2.6.1. Arestimise adressaadi teavitamine	20
2.6.2. Vara ajutine arestimine.....	20
2.6.3. Arestitud vara võõrandamine selle omaniku nõusolekuta.....	20
2.6.4. Arestitava vara väärtuse kindlaksmääramine	21
2.6.5. Menetluse lõpetamine ja asjade aresti alt vabastamine	21
2.6.6. Kohtu seotus arestimistaotluse piiridega.....	22
2.6.7. Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses.....	22
2.6.8. Euroopa arestimismäärus	22
2.6.9. Hagi tagamise abinõude rakendatavus konfiskeerimise, tsiviilhagi tagamise ja varalise karistuse tagamiseks	23
2.6.10. Vara aresti lõpp.....	23
Kasutatud kirjandus	24
Ülevaates kajastatud lahendite kronoloogia ja uuendused ülevaates	24

Sissejuhatus

Riigikohtu kriminaalkolleegium on viimastel aastatel teinud lahendi arvukates vara konfiskeerimist ja arestimist puudutanud asjades. Valdavat osa kõnealustest lahenditest ei ole veel õiguskirjanduses kajastatud,¹ mistõttu on kolleegiumi viimase aja laialdasest konfiskeerimise ja vara arestimise alasest praktikast tervikliku ülevaate saamine mõnevõrra raskendatud. Lihtsustamaks Riigikohtu rohkes praktikas orienteerumist, koondab käesolev töö Riigikohtu viimase viie aasta teemakohase praktika süstematiseeritud ülevaatesse. Ülevaade koosneb kahest suuremast osast: esimene osa puudutab KarS §-des 83-85 reguleeritud konfiskeerimist; töö teine osa keskendub KrMS §-s 142 reguleeritud vara arestimisele. Mõlemad osad jagunevad parema ülevaatlikkuse tagamiseks alapeatükkidesse.

Läbi konfiskeerimist ja vara arestimist puudutavas Riigikohtu praktikas orienteerumise lihtsustamise, seab käesolev ülevaade esmaseks eesmärgiks vähendada aega, mis kulub õiguse rakendajal (aga ka teistel õiguse kohaldajatel) kõnealuses valdkonnas valitseva praktikaga tutvumiseks. Ülevaate kaugem eesmärk on seeläbi õigusemõistmise efektiivsuse tõstmine ning konfiskeerimise ja vara arestimise asjades õiguse ühetaolisema kohaldamise tagamine.

Töö eesmärkide saavutamiseks on kavas käesolevat ülevaadet perioodiliselt ajakohastada. Töösse sisseviidud uuendusi kajastatakse ülevaate lõpus lahendite kronoloogia all.

Hoolimata asjaolust, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb endiselt silmas pidada, et **Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis** – käesolevas ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

---

¹ Karistusseadustiku kommenteeritud väljaanne kajastab konfiskeerimise-alast kohtupraktikat 2009. a seisuga: vt lähemalt J. Sootak – *KarSK* § 83-85 komm. Kriminaalmenetluse seadustiku kommenteeritud väljaanne kajastab vara arestimist puudutavat kohtupraktikat 2012. a seisuga – vt lähemalt J. Sarv – *KrMSK* § 142 komm.

1. Vara konfiskeerimine

1.1. Konfiskeerimisest üldiselt

1.1.1. Konfiskeerimise karistuslik olemus

Konfiskeerimine, mille materiaalõiguslikud alused sisalduvad KarS §-des 83-85,² on käsitatav mittekariistusliku mõjutusvahendina. Sellegipoolest omab konfiskeerimise toime siiski karistuse tunnuseid, olles lõppastmes vaadeldav **materiaalõiguslikus mõttes karistusena**.³ Seetõttu laienevad konfiskeerimisele ka KarS §-s 5 sisalduvad põhimõtted,⁴ ennekõike kergema karistusseaduse tagasiulatuv mõju ja raskema karistusseaduse tagasiulatava jõu keeld. Ühtlasi tugineb konfiskeerimine mh isiku süüle ja rajaneb sarnaselt karistuse mõistmisega **individuaalse vastutuse** põhimõttele.⁵ Individuaalse vastutuse põhimõttele rajanemine aga eeldab konkreetsete faktiliste asjaolude kindlakstegemist, mis on isiku karistusõigusliku vastutuse ja sellega kaasnevate õigusjärelmite aluseks.⁶ Eeltoodu valguses ei saa konfiskeerimise kohaldamisel kaastäideviijaid käsitada solidaarvõlgnikena ega kohtuotsusega konfiskeeritud vara riigile üleminekut solidaarkohustusena.⁷

1.1.2. Konfiskeerimise objekt

Konfiskeerimise objektiks saavad põhimõtteliselt olla kõik asjad, õigused ja muud hüved, mis võivad olla õiguse objektiks (vt TsÜS § 48),⁸ mh nt hüpoteek.⁹ Asja konfiskeerimisel saab konfiskeerimise objektiks olla asi (selle omand) tervikuna või kaasomandi osa.¹⁰ Kolleegium väljendas eeltoodud seisukoha asja omandi n-õ osalise konfiskeerimise lubamatuks tunnustamise kontekstis (nt ei saa kinnistut konfiskeerida vaid teatud summa ulatuses)¹¹, mistõttu ei saa eeltoodud seisukohast teha järeldusi ühisomandi konfiskeeritavuse küsimuses. Lahendeid, milles oleks selgelt hinnatud ühisomandis asuva vara konfiskeeritavust, senises Riigikohtu praktikas esinenud ei ole. Seetõttu küsimusi, kas ja millisel viisil on ühisomand konfiskeeritav, ei ole paratamatult võimalik käsitleda ka käesolevas ülevaates.¹²

Konfiskeerida saab vaid sellise objekti, mis konfiskeerimisotsustuse tegemise ajal **kuulub konfiskeerimisotsustuse adressaadile**.¹³ Sealjuures ei ole oluline, kas objekti omanikul on konkreetse objekti osas kolmandate isikute ees tsiviilõiguslikke kohustusi:¹⁴ kolmandal isikul objekti suhtes eksisteerivad õigused jäävad konfiskeerimisel vastavalt KarS §-le 85 püsima.¹⁵

² vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 13, RKKKo 3-1-1-4-11 p 8.

³ vt RKKKo 3-1-1-119-09 p 30; kaudselt ka RKKKm 3-1-1-78-13 p 8, kus konfiskeerimise põhjendatuse hindamisel tugineti sisuliselt negatiivsele eripreventsioonile (KarS § 56 mõttes) omasele argumentatsioonile.

⁴ RKKKo 3-1-1-119-09 p 30.

⁵ vt ka RKÜKo 3-1-1-37-07 p-d 21.1-21.3.

⁶ RKKKo 3-1-1-119-09 p 31.

⁷ vt põhjendusi RKKKo 3-1-1-119-09 p 32, RKKKm 3-1-1-97-10 p 45.

⁸ vt KarS § 83² kontekstis – RKKKm 3-1-1-92-12 p 12; KarS § 83¹ kontekstis – RKKKm 3-1-1-65-13 p 11. Seisukoht on ülekantav ka KarS § 83 järgi konfiskeerimisele.

⁹ vt ennekõike RKKKm 3-1-1-92-12 p-d 12-17; lühiülevaadet lahendis toodud seisukohtadest vt ülevaate p 1.2.3.

¹⁰ RKKKo 3-1-1-43-13 p 47. Kaasomandiosade (sks *Miteigentumsanteil*) konfiskeeritavust toetab ka nt Saksa valitsev seisukoht: vt nt A. Eser – *StGB-Schönke/Schröder* § 74 vnr 6; W. Joecks – *StGB-MüKo* § 74 vnr 9.

¹¹ vt RKKKo 3-1-1-43-13 p 47; vara arestimise kontekstis sarnaselt vt RKKKo 3-1-1-3-10 p 38.

¹² Võrdluseks eitab Saksamaal valitsev seisukoht ühisomandis asuva asja konfiskeerimise võimalust (sks Saksamaal *Gesamthandseigentum*, Šveitsis *Gesamteigentum*): koos edasiste viidetega vt F. Herzog, F. Saliger: *StGB-NK* § 74 vnr 6); Saksa ja Eesti konfiskeerimise ja ühisomandi regulatsioonide erinevuste tõttu ei ole eeltoodud seisukoht Eesti oludesse aga üks-üheselt ülekantav.

¹³ vt nt RKKKm 3-1-1-97-10 p 33.

¹⁴ RKKKm 3-1-1-130-12 p 17.

¹⁵ vt lähemalt ülevaate p 1.4.

1.1.3. Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused

Seaduses sätestatud tingimuste esinemise korral on konfiskeerimine võimalik ka kolmandale isikule kuuluva vara osas.¹⁶ Kolmanda isiku vara, mille suhtes saab kohaldada konfiskeerimist, on ammendavalt määratletud KarS § 83 lg-s 3, § 83¹ lg-s 2 ja § 83² lg-s 2. Kui kolmas isik on KarS § 83¹ lg-s 2 ja § 83² lg-s 2 nimetatud vara võõrandanud, ära tarvitanud või selle temalt äravõtmine pole muul põhjusel võimalik või otstarbekas, võib kohus KarS § 84 alusel kolmandalt isikult välja mõista summa, mis vastab konfiskeerimisele kuuluva vara väärtusele. Rohkem aluseid kolmanda isiku vara konfiskeerimiseks või selle asendamiseks KarS ette ei näe.¹⁷ Karistusseadustikus ette nähtud kolmanda isiku vara konfiskeerimise võimalus puudutab seega üksnes kuriteoga vahetus puutumuses olevat – s.o KarS §-des 83-83² nimetatud – vara ega ole nt mõeldud asendama kuriteo toimepanija poolt kolmandale isikule üle antud legaalse vara tagasivõitmist pankroti- või täitemenetluses.¹⁸ Luues õigusliku aluse kolmanda isiku vara konfiskeerimiseks, soovis seadusandja välistada olukorda, kus konfiskeerimine osutub süüteo toimepanemise vahendi, vahetu objekti, kriminaaltulu või selle arvelt saadud vara võõrandamise tõttu võimatuks.¹⁹

KarS § 83 lg 3 p 1 võimaldab süüteo toimepanemise **vahendi või objekti** kolmandalt isikult konfiskeerida juhul, kui kolmas isik on *vähemalt kergemeelsusega kaasa aidanud* süüteo toimepanemisele või ettevalmistamisele. Vähemalt kergemeelsusega kaasaaitamise analüüsil tuleb subjektiivse elemendi hindamisel analoogselt osavõtudeliktidele omase nn *kahekordse tahtlusega*²⁰ tuvastada, et 1) isik pidas konkreetsel juhul võimalikuks, et ta aitas oma teoga kaasa süüteo ja 2) isik suhtus süüteo lõpuleviimisesse kergemeelsusega²¹, s.o pidas võimalikuks konkreetse süüteo toimepanemist ja lootis põhjendamatult, et süütegu siiski toime ei panda.²² Illustreeriv näide kolleegiumi praktikast: kui kolmanda isiku sõidukit kasutatakse süüteo toimepanemiseks, tuleb tuvastada, et 1) kolmas isik pidas konkreetsel juhul võimalikuks, et sõidukit kasutatakse süüteo toimepanemiseks ja et 2) kolmas isik pidas võimalikuks konkreetse süüteo toimepanemist ja lootis põhjendamatult, et süütegu siiski toime ei panda.²³

KarS § 83¹ lg 2 võimaldab viidatud lõike p-des 1 ja 2 sätestatud juhtudel kolmandalt isikult konfiskeerida üksnes sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud – ehk tahtliku süüteoga saadud – vara, mitte aga kuriteo toimepanija mis tahes vara, mille ta on ühel või teisel eesmärgil kolmandale isikule võõrandanud. Seega peab kolmandalt isikult KarS § 83¹ lg 2 p 1 või 2 alusel konfiskeeritav vara alati pärinema *konkreetselt süüteost*.²⁴

¹⁶ RKKKo 3-1-1-4-11 p 8.

¹⁷ vt RKKKm 3-1-1-102-12 p 10.

¹⁸ RKKKm 3-1-1-79-13 p 7, 3-1-1-27-13 p 7, 3-1-1-115-12 p 7.1, 3-1-1-102-12 p 14, RKKKo 3-1-1-53-12 p 9.

¹⁹ RKKKo 3-1-1-4-11 p 8.

²⁰ Kahekordse tahtluse kohta vt RKKKo 3-1-1-97-09 p 7.4, 3-1-1-6-11 p 13.6.

²¹ Kaudse tahtluse ja kergemeelsuse eristamisest: RKKKo 3-1-1-40-13 p 10, 3-1-1-46-11 p 10, 3-1-1-4-08 p 19, 3-1-1-142-05 p 18.

²² Tuletatud RKKKo 3-1-1-68-10 p-st 19.

²³ vt RKKKo 3-1-1-68-10 p 19.

²⁴ *Konkreetselt süüteost* vt lähemalt käesoleva ülevaate p 1.2.2.

1.2. Kolleegiumi praktika konfiskeerimisliikide lõikes

1.2.1. Süüteo toimepanemise objekti või vahendi konfiskeerimine (§ 83)

Süüteo vahendi konfiskeerimise **eesmärk** on tagada, et uute süütegude toimepanek oleks raskem kui selle konfiskeerimata jätmisel: konfiskeerimine ei pea välistama (ega reeglina saagi välistada) uute kuritegude toimepanemist täielikult.²⁵

Kolleegium kinnitas oma varasemat seisukohta, et KarS § 424 järgi süüdi tunnustatavalt autoomanikult on võimalik **sõiduk** kui süüteo toimepanemise vahend konfiskeerida. See aga ei tähenda, et § 424 järgi süüditunnustatavalt autoomanikult tuleks sõiduk *alati* konfiskeerida. Omandiõigust intensiivselt riivav mootorsõiduki konfiskeerimine on põhjendatud vaid juhul, kui on alust arvata, et sõidukit joobeseisundis juhtinud inimene paneb sarnaseid rikkumisi toime ka tulevikus.²⁶ Seega peab kohus analoogselt vahistamisega²⁷ esitama tulevikuprognosi joobeseisundis autot juhtinud inimese edasise käitumise kohta.²⁸

27.12.2008 jõustunud muudatusega lisati KarS §-i 83 täiendav konfiskeerimise alus – § **83 lg 3¹** –, mille kohaselt võib kohus juhul, kui tahtliku süüteo toimepanemise vahend või süüteo vahetu objekt oli isiku kasutuses kasutuslepingu või omandireservatsiooniga müügilepingu alusel, konfiskeerida nimetatud lepingust tulenevad isiku varalised õigused. Kolleegium märkis, et KarS § 83 lg 3¹ ei kujuta endast erinormi teiste §-s 83 toodud konfiskeerimise aluste suhtes, vaid täiendab neid.²⁹ „See tähendab näiteks, et kui üks isik (rendileandja) sõlmib teisega (rentnik) rendilepingu, millega kohustub andma rentnikule kasutamiseks auto, ja rendileandja näeb, et rentnik on lepingut sõlmides purjus, ja teab, et rentnik asub kohe vahetult pärast lepingu allkirjastamist autoga sõitma, on rendileandjalt auto rentnikule üleandmise tõttu võimalik sõiduk KarS § 83 lg 3 p 1 alusel konfiskeerida. Lisaks sellele võib KarS § 83 lg 3¹ alusel konfiskeerida joobeseisundis autot juhtinud rentnikult rendilepingust tulenevad auto kasutamise õigused.“³⁰

1.2.2. Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83¹)

KarS § 83¹ lg-s 1 sätestatu kohaselt konfiskeerib kohus tahtliku süüteoga saadud vara, kui see kuulub otsuse või määruse tegemise ajal toimepanijale. Süüteoga saadud vara konfiskeerimise **eesmärk** on takistada süüdlase rikastumist süüteo toimepanemise tagajärjel: kriminaaltulu äravõtmist puudutava regulatsiooni mõtte kohaselt ei tohi süütegude toimepanek osutada süüdlase jaoks kasulikuks.³¹

KarS § 83¹ alusel konfiskeerimise **objektiks** saab olla vaid „tahtliku süüteoga saadud vara“ (vt KarS § 83¹ lg 1), s.o süüteoga otseselt saadud tulu (nt süüteo objektiivsete tunnuste realiseerimisega saadud asi, süüteo toimepanemise eest saadud tasu, varalise õiguse kasutamise teel saadu)³² ja sellise tulu arvel omandatu.³³ Seega saab KarS § 83¹ lg-te 1 ja 2 alusel konfiskeerida üksnes sellist vara, mille toimepanija on saanud otseselt süüteoga või mille arvel ta on omandanud mõne uue asja, õiguse või muu hüve, mis võib olla õiguse objektiks (vt TsÜS § 48).³⁴ Süüteoga saadud vara investeerimine mingisse objekti (nt kinnistu

²⁵ vt RKKKm 3-1-1-15-14 p 11.

²⁶ vt RKKKm 3-1-1-78-13 p 8, RKÜKo 3-1-1-37-07 p 23.

²⁷ Vahistamise osas vt nt RKKKm 3-1-1-108-09 p 9.

²⁸ vt RKKKm 3-1-1-78-13 p 8.

²⁹ vt RKKKm 3-1-1-15-14 p 12.

³⁰ RKKKm 3-1-1-15-14 p 12.

³¹ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 13.

³² vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 19, RKKKo 3-1-1-119-09 p 31.

³³ RKKKm 3-1-1-65-13 p 11; teisisõnu ka „kriminaaltulu ja selle arvel omandatu“ – RKKKm 3-1-1-92-12 p 13.

³⁴ RKKKm 3-1-1-65-13 p 11.

parendamine süüteoga otseselt saadud tulu arvelt) ei muuda nimetatud objekti ennast süüteoga saadud varaks. Küll aga võib kõnealuse objekti arvelt kolmandatele isikutele teatud õiguste andmine (nt eelnevas näites kirjeldatud kinnistu kinkimine kolmandale isikule; aga ka hüpoteegi seadmine) olla vaadeldav süüteoga saadud vara võõrandamisena (omandamisena kolmanda isiku poolt) KarS § 83¹ lg 2 tähenduses.³⁵

Lisaks on kolleegium märkinud, et kõnealune tahtliku süüteoga saadud vara (s.o süüteoga otseselt saadud tulu ja sellise tulu arvel omandatu) peab KarS § 83¹ kohaldamiseks pärinema **konkreetselt süüteost**.³⁶ Sellise *konkreetselt süüteona* saab kolleegiumi hinnangul kõne alla tulla üksnes arutatava asja esemeks olev süütegu: nt kriminaalasja puhul süüdistatavale süüdistusaktis omistatud tegu.³⁷ Eeltoodud kinnitavalt on kolleegium *obiter dictum* korras märkinud, et „[KarS § 83¹ järgi] konfiskeeritav vara [peab] olema saadud **selle sama süüteoga**, milles isik konfiskeerimisotsustust sisaldava kohtuotsusega süüdi tunnistatakse või juhul, kui konfiskeerimise küsimus lahendatakse KrMS 16¹. peatükis sätestatud korras, siis süüteoga, milles isik on varem kohtuotsusega süüdi tunnistatud.“³⁸

Vara seotust konkreetse süüteoga peab tõendama süüdistaja.³⁹ „Sellist seotust ei ole võimalik tõendada üksnes üldiste kriteeriumidega nagu isikul legaalse sissetuleku puudumisega.“⁴⁰

1.2.3. Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83²)

Kehtivast KarS § 83² lg-st 1 tulenevalt konfiskeerib kohus isiku kuriteos süüdimõistmisel ja tema karistamisel vähemalt üheaastase (kuni 07.03.2014: „üle kolmeaastase“)⁴¹ või eluaegse vangistusega seaduses sätestatud juhtudel osa või kogu kuriteo toimepanija vara, kui see kuulub otsuse tegemise ajal toimepanijale ja kui kuriteo olemuse, isiku legaalse sissetuleku ja varandusliku olukorra ning elatusaseme erinevuse või muu põhjuse tõttu on alust eeldada, et isik on saanud vara kuriteo toimepanemise tulemusena.

KarS § 83² lg 1 kohaldamisel ei ole tähtis, et konfiskeerimisele kuuluv vara pärineks kuriteost, mille eest isik selles asjas süüdi tunnistatakse,⁴² ega see, kas tegemist on omakasulise kuriteoga. KarS § 83² lg 1 kohaldamine põhineb asjaolude kindlakstegemisel, millele tuginedes on alust eeldada, et isik sai vara kuriteo toimepanemise tulemusena. See tähendab, et **isiku legaalse sissetuleku ja elatusaseme võrdluse** tulemusena peab kohus jõudma veendumusele, et süüdlasele kuuluv vara pärineb eeldatavalt varasematest kuritegudest.⁴³ Kuna laiendatud konfiskeerimise objekt on „kuriteoga saadud vara“, tuleb nimetatud võrdluse aluseks võtta süüdlasele kuuluva vara omandamise moment: nii nt ei saa 2009. a omandatud vara konfiskeerida ainuüksi põhjendusega, et 2010. a puudus isikul legaalne sissetulek.⁴⁴ Küll aga saab KarS § 83² sätete alusel laiendatud konfiskeerimist kohaldades toetuda konfiskeerimise adressaadi kuritegelikule eluviisile.⁴⁵

³⁵ RKKKm 3-1-1-65-13 p-d 13-13.2; hüpoteegi osas vt lähemalt käesoleva ülevaate p 1.2.3.

³⁶ Kriminaalasjade raames (ja sellest johtuvalt: „konkreetselt kuriteost“) – vt nt RKKKm 3-1-1-27-13 p 8.1, 3-1-1-115-12 p 7.2, 3-1-1-102-12 p 12. Kuna KarS § 83¹ hõlmab *expressis verbis* „süüteoga saadud vara“ – st mitte ainult kuriteoga saadud vara – on eeltoodud seisukohad *mutatis mutandis* rakendatavad ka vääriteoasjade raames. Ühtlasi on kolleegium kasutanud ka väljendit „sellest samast süüteost“ – vt RKKKo 3-1-1-90-11 p 22.1.

³⁷ vt RKKKo 3-1-1-4-11 p 11, 3-1-1-73-10 p 9.1.

³⁸ RKKKo 3-1-1-90-11 p 22.1.

³⁹ vt RKKKo 3-1-1-73-10 p 9.2.

⁴⁰ RKKKo 3-1-1-73-10 p 9.2.

⁴¹ Muudatus jõustus 08.03.2014 – RT I, 26.02.2014, 1.

⁴² Seega pole oluline ka eeldatav kriminaaltulu suurus – vt RKKKm 3-1-1-125-13 p 10.

⁴³ RKKKm 3-1-1-125-13 p 10, RKKKo 3-1-1-4-11 p 11.

⁴⁴ Tuletatud RKKKm 3-1-1-76-13 p-s 8 väljendatud seisukohast, vt samas ka näide.

⁴⁵ vt RKKKo 3-1-1-28-14 p 30.3, 3-1-1-4-11 p 11, 3-1-1-73-10 p 9.

Vastavalt KarS § 83² lg 1 teisele lausele peab **vara legaalselt päritolu tõendama süüdistatav**.⁴⁶ Seega ei kohaldata laiendatud konfiskeerimist varale, mille suhtes isik tõendab, et see on omandatud õiguspäraselt saadud vahendite arvel.⁴⁷ Kohtul lasub kohustus esitatud tõendeid hinnata ning kujundada seisukoht nende usaldusväärsuse kohta.⁴⁸

Lisaks tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et kuni 07.03.2014 (k.a) kehtinud KarS § 83² lg 1 nägi laiendatud konfiskeerimise kohaldamise ühe eeldusena ette isiku karistamise „üle kolmeaastase“ (või eluaegse) vangistusega. Sellest johtuvalt ei olnud laiendatud konfiskeerimist võimalik kohaldada nt juhul, kui teo toimepanijale mõisteti *täpselt* kolmeaastane vangistus.⁴⁹ Kehtiv § 83² lg 1 näeb vastava eeldusena ette isiku karistamise „*vähemalt* üheaastase“ (või eluaegse) vangistusega. Sõna „*vähemalt*“ kasutamine võimaldab laiendatud konfiskeerimist kohaldada ka juhul, kui isikut karistatakse *täpselt* üheaastase vangistusega. Tuleb ka silmas pidada, et kõnealuse muudatuse näol on tegemist raskema karistusseadusega KarS § 5 lg 3 mõttes.⁵⁰ Seega laieneb (uus) „*vähemalt* ühe aastase vangistusega karistamise“ eeldus vaid tegudele, mis on toime pandud pärast vastava muudatuse jõustumist 08.03.2014. Varem toimepandud tegude puhul on laiendatud konfiskeerimine endiselt kohaldatav vaid juhul, kui isikule mõistetakse karistusena „üle kolmeaastane vangistus“.

Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas põhjalikult ka **kolmanda isiku kasuks seatud hüpoteegi konfiskeerimise võimalikkust**. Kokkuvõtvalt leidis kolleegium järgmist. Juhul kui kinnisasi on saadud KarS § 83² lg 1 mõttes kuriteo toimepanemise tulemusena (st kriminaaltuluna või selle arvel), on kinnisasjale kolmanda isiku kasuks hüpoteegi seadmine vaadeldav kuriteoga saadud vara võõrandamisena (omandamisena) KarS § 83² lg 2 tähenduses, kuivõrd sisuliselt antakse hüpoteegi seadmisega osa kinnisasja majanduslikust väärtusest üle hüpoteegipidajale.⁵¹ Sealjuures ei ole oluline, kas hüpoteek tagab selle seadmisel nõuet või mitte.⁵² Sellise hüpoteegi arestimine tuleb kõne alla nii § 83² lg 2 p 1 kui ka p 2 alusel. Hüpoteegi omandamisest *toimepanija arvel* § 83² lg 2 p 1 mõttes saab rääkida juhul, kui kolmas isik omandab hüpoteegi ilma, et see oleks kinnisasja omaniku seisukohalt objektiivselt majanduslikult põhjendatud,⁵³ nt kui puudub kohustus sellist tagatist anda, puudub samaväärne vastusooritus või puudub tagatav nõue. Sealjuures ei ole oluline, kas kinnisasja väärtus hüpoteegi seadmise tagajärjel väheneb või mitte.⁵⁴ Hüpoteegi konfiskeerimine kolmandalt isikult § 83² lg 2 p 2 alusel võib kõne alla tulla juhul, kui juhul kui kolmanda isiku kasuks hüpoteegi seadmise eesmärk oli konfiskeerimise vältimine ja kolmas isik hüpoteegi seadmise ajal seda teadis;⁵⁵ seda isegi siis, kui tagatav nõue on kehtetu või see puudub.⁵⁶

1.3. Konfiskeerimise asendamine (§ 84)

KarS § 84 annab kohtule pädevuse süüteoga saadud vara võõrandamise, äratarvitamise või selle äravõtmise võimatuse või ebaotstarbekuse korral mõista süüdlaselt (või kolmandalt

⁴⁶ RKKKo 3-1-1-28-14 p 30.3, 3-1-1-73-10 p 9.2; RKKKm 3-1-1-126-13 p 10.

⁴⁷ RKKKo 3-1-1-73-10 p 9.1.

⁴⁸ vt nt RKKKm 3-1-1-126-13 p 11, 3-1-1-125-13 p 13.

⁴⁹ vt RKKKo 3-1-1-73-10 p 9.1.

⁵⁰ vt lähemalt käesoleva ülevaate p 1.1.1.

⁵¹ vt RKKKm 3-1-1-65-13 p 13, 3-1-1-92-12 p 13.

⁵² vt lähemalt RKKKm 3-1-1-92-12 p-d 13-14.

⁵³ RKKKm 3-1-1-92-12 p 15.

⁵⁴ vt RKKKm 3-1-1-92-12 p 15.

⁵⁵ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-92-12 p 16.

⁵⁶ vt RKKKm 3-1-1-92-12 p-d 15, 17.

isikult)⁵⁷ välja summa, mis vastab konfiskeerimisele kuuluva vara väärtusele.⁵⁸ Konfiskeerimise asendamise **eesmärk** on takistada süüdlase rikastumist süüteo toimepanemise tagajärjel. Kriminaaltulu äravõtmist puudutava regulatsiooni mõtte kohaselt ei tohi süütegude toimepanek osutada süüdlase jaoks kasulikuks. Kriminaalpoliitilisi eesmärke silmas pidades pole seetõttu loogiliselt põhjendatav ka kriminaaltulu ära tarvitatud või selle konfiskeerimise vältimiseks võõrandanud isikute soodsam karistusõiguslik kohtlemine võrreldes nende isikutega, kellel on kriminaaltulu või selle arvelt soetatud vara jätkuvalt alles.⁵⁹

Konfiskeerimise asendamine KarS § 84 mõttes tuleb kõne alla vaid **süüteoga saadud vara** konfiskeerimise asendamise suhtes. Kuna süüteo mõiste hõlmab nii kuritegusid ja väärtegusid (KarS § 3 lg 2), hõlmab KarS §-s 84 märgitu nii KarS §-s 83¹ (süüteoga saadud vara konfiskeerimine) kui ka §-s 83² (kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine) toodud alustel konfiskeerimisele kuuluva vara konfiskeerimise asendamist.⁶⁰ Küll aga ei ole võimalik § 84 järgi asendada süüteo vahetu objekti või vahendi (§ 83) konfiskeerimist.⁶¹

Konfiskeerimise asendamine ei ole kuriteo eest ettenähtud iseseisev õiguslik tagajärg, **vaid konfiskeerimise täitmise erivorm** – ja erinorm KarS §-de 83¹ ja 83² ees –⁶², mis peab tagama, et isik ei saaks kuriteo läbi kasu ka siis, kui kuriteoga vahetult saadud vara on võõrandatud või muul viisil konfiskeerimiseks kättesaamatu (nt on vara ära tarvitatud või vara äravõtmine pole muul põhjusel võimalik või otstarbekas)^{63, 64}.

1.4. Konfiskeerimise toime (§ 85)

1.4.1. Omandiõiguse automaatne üleminek riigile

KarS § 85 lg 1 alusel läheb konfiskeerimisotsuse jõustumisel **konfiskeeritud vara omandiõigus automaatselt riigile üle**. Seega ei ole riigil pärast konfiskeerimisotsuse jõustumist vaja teha mingeid toiminguid selleks, et riik saaks konfiskeeritud esemete omanikuks.⁶⁵ Kolmanda isiku õigused – sh omandiõigus – jäävad aga KarS § 85 lg 2 esimese lause järgi konfiskeerimisel püsima. Seega **erandina** ei toimu omandi üleminekut siis, kui konfiskeerimise objekt tegelikkuses ei kuulu konfiskeerimise ajal konfiskeerimisotsustuse adreessadile.⁶⁶

See tähendab nt seda, et kui ekslikult konfiskeeritakse asi, mis ei kuulu konfiskeerimisotsustuse adreessadile, siis selle asja omand konfiskeerimisel riigile üle ei lähe ja üldjuhul võib omanik tsiviilkohtumenetluse korras esitada riigi vastu vindikatsioonihagi, nõudes asja väljaandmist enda valdusse.⁶⁷ Juhul, kui vara mingil põhjusel pärast konfiskeerimist ei säili (nt on riik asja edasi võõrandanud), tekib vara omanikul KarS § 85 lg 2 teise lause alusel õigus saada riigilt selle eest hüvitis.⁶⁸ KarS § 85 lg 2 näol on tegemist

⁵⁷ vt RKKKo 3-1-1-53-12 p 9; RKKKm 3-1-1-65-13 p 15, 3-1-1-92-12 p 9.

⁵⁸ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 13, kaudsel ka nt RKKKm 3-1-1-97-13 p 21.

⁵⁹ RKKKm 3-1-1-1-12 p 13.

⁶⁰ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 13, RKKKo 3-1-1-4-11 p-d 9-10.

⁶¹ vt RKKKm 3-1-1-97-10 p 44.

⁶² vt RKKKm 3-1-1-65-13 p 15, 3-1-1-1-12 p 13.

⁶³ vt RKKKm 3-1-1-97-13 p 21.

⁶⁴ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 13.

⁶⁵ vt RKTko 3-2-1-26-13 p 11; RKKKo 3-1-1-43-13 p 46.

⁶⁶ vt RKÜKm 3-1-2-3-12 p 56; RKKKo 3-1-1-43-13 p 46; RKKKm 3-1-1-44-14 p 8.1.

⁶⁷ lühidalt vt RKKKm 3-1-1-44-14 p-d 8.1, RKKKo 3-1-1-97-10 p 33; lähemalt RKÜKm 3-1-2-3-12 p-d 64-69.

⁶⁸ lühidalt vt RKKKm 3-1-1-44-14 p 8.2-8.3, RKKKo 3-1-1-97-10 p 33; lähemalt vt RKÜKm 3-1-2-3-12 p-d 67, 70-75.

kahju hüvitamise erikoosseisuga, mille alusel vastutab riik muu hulgas sellise kahju eest, mis põhjustatakse isikule talle kuuluva vara konfiskeerimisega teiselt isikult.⁶⁹

Tuleb aga silmas pidada, et eelkirjeldatud õigus esitada vindikatsioonihagi või KarS § 85 lg 2 kahju hüvitamise nõue puudub isikul, kes oli konfiskeerimise objekti võimaliku omanikuna kriminaalmenetlusse kaasatud ja sai seeläbi oma väidetavat õigust kaitsta, kuid kelle väidetavad õigused konfiskeerimisotsustuse tegemisel kinnitust ei leidnud.⁷⁰

1.4.2. Kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele

Samas võib ka konfiskeerimisotsustuse adressaadile kuuluv vara olla omandatud asjaoludel, mis annavad kuriteos kannatanule või muule kolmandale isikule konfiskeerimisotsustuse adressaadi vastu rikutud õiguste heastamisele suunatud nõude.⁷¹ Konfiskeerimine ei või muu hulgas vähendada sellise isiku tegelikku võimalust saavutada oma rikutud õiguste heastamine.⁷² Vältimaks konfiskeerimisel kolmanda isiku õiguste rikkumist, peab KarS § 83¹ lg 3 teist lauset tõlgendama laiendavalt – nii, et sellest sättest tuleneb üldine põhimõte, mille kohaselt on kolmanda isiku rikutud õiguste heastamisele suunatud nõudel eelisõigus riigi konfiskeerimisnõude ees.⁷³ Eeltoodud põhimõte kehtib analoogia korras enamasti ka teiste konfiskeerimise liikide puhul.⁷⁴

Konfiskeerimisel tekib KarS § 85 lg 2 alusel õigussuhe, kus riik (pantija) vastutab talle kuuluva konfiskeerimisnõudega (pandi ese) selle eest, et kolmanda isiku (pandipidaja) nõue konfiskeerimisotsustuse adressaadist võlgniku vastu saaks täidetud. **Kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele** tekib konfiskeerimisotsustuse jõustumisel vahetult seaduse (KarS § 85 lg 2) alusel ja seda ei pea eraldi seadma.⁷⁵ Kõnealusele nõudeõigusele kohalduvad analoogia korras asjaõigusseaduse 8. osa 2. peatüki 3. jao ("Õiguste pantimine") sätted niivõrd, kuivõrd konfiskeerimise kui avalik-õigusliku meetme olemus seda ei välista.⁷⁶ Juhul, kui võlgnik tema vastu suunatud kolmanda isiku nõuet kohaselt ei täida, on kolmandal isikul õigus oma nõude rahuldamisele riigi konfiskeerimisnõude arvel.⁷⁷

Pandiõigus on riigi konfiskeerimisnõudele aktsessoorne, s.t eeldab tagatava nõude olemasolu. Seega, kui kolmandal isikul võlgniku vastu nõue puudub, ei ole tal ka pandiõigust riigi konfiskeerimisnõudele (või seda asendavale konfiskeeritud varale).⁷⁸ Lisaks tagab KarS § 85 lg 2 alusel tekkiv kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele üksnes sellist kolmanda isiku nõuet, mis on seotud konfiskeerimise objektiks oleva varaga (nt kui konfiskeerimise objekt on omandatud kolmanda isiku õigusi rikkudes tema vara arvel ja kolmanda isiku nõue süüteo toimepanija või muu konfiskeerimisotsustuse adressaadi vastu tuleneb sellest samast õiguste rikkumisest).⁷⁹

Konfiskeerimise eripärast tulenevalt täidetakse konfiskeerimisnõue alati üksnes riigile.⁸⁰ Pärast pandi realiseeritavaks muutumist võib aga kolmandast isikust pandipidaja nõuda riigilt

⁶⁹ vt RKÜKo 3-1-2-3-12 p 70; hiljem ka RKKKm 3-1-1-44-14 p 8.3.

⁷⁰ vt põhjendusi RKÜKm 3-1-2-3-12 p-d 65 (vindikatsioonihagi) ja 71 (kahju hüvitamine).

⁷¹ RKKKo 3-1-1-97-10 p 34.

⁷² RKKKo 3-1-1-97-10 p 35.

⁷³ RKKKo 3-1-1-97-10 p 35.

⁷⁴ RKKKo 3-1-1-97-10 p 36.

⁷⁵ RKKKo 3-1-1-97-10 p 38.

⁷⁶ RKKKo 3-1-1-97-10 p 39.

⁷⁷ RKKKo 3-1-1-97-10 p 39.

⁷⁸ RKKKo 3-1-1-97-10 p 40.

⁷⁹ vt RKKKo 3-1-1-97-10 p 41.

⁸⁰ vt lähemalt RKKKo 3-1-1-97-10 p 42.

oma tagatud nõude rahuldamist konfiskeerimisnõude täitmisest laekunud vara arvel (või § 85 lg-s 2 nimetatud juhul – nõuda hüvitist).⁸¹ KarS § 85 lg 2 alusel tekkinud pandiõiguse realiseerimiseks tuleb kolmandal isikul esitada avaldus Rahandusministeeriumile, analoogiliselt Vabariigi Valitsuse 30. juuli 2004. a määruse nr 263^{*82} 5. peatükis sätestatule.⁸³

1.5. Konfiskeerimise menetlusõiguslikud küsimused

1.5.1. Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus

Seadus ei näe ette võimalust eseme tingimuslikuks konfiskeerimiseks. Kohus peab otsustama konfiskeerimise küsimuse kohtuotsuse tegemisel (välja arvatud juhul, kui konfiskeerimise küsimus lahendatakse KrMS 16¹. ptk-s reguleeritud konfiskeerimismenetluse raames) ilma edasilükkavate või äramuutvate tingimusteta.⁸⁴

1.5.2. Konfiskeerimine ja kriminaalmenetluse lõpetamine

Vara konfiskeerimine on käsitatav isiku põhiõigusi piirava riigivõimu teostamisena, milleks peab menetlejal olema ka protsessuaalne pädevus.⁸⁵ Seega saab kohus konfiskeerimise üle otsustada vaid juhul, kui seadus annab vastava menetlusliku aluse.⁸⁶ Kohus ei saa vara konfiskeerida väljaspool selleks ettenähtud menetlust.⁸⁷ KrMS annab kohtule **menetlusliku pädevuse** otsustada konfiskeerimise kohaldamise üle kahel juhul: 1) kriminaalasja lahendamisel süüdimõistvat kohtuotsust tehes ja 2) KrMS 16¹. ptk-s sätestatud korras kuriteoga saadud vara konfiskeerimise menetluses, mille eelduseks on eelneva süüdimõistva otsuse olemasolu.⁸⁸ Eeltoodu valguses ei saa kohus konfiskeerimisotsuse tegemist lükata *kohtuotsuse täitmise staadiumi*⁸⁹ ega kohaldada konfiskeerimist *pärast kriminaalmenetluse lõpetamist*⁹⁰: selleks puudub menetlusõiguslik alus. Samuti ei saa üldjuhul konfiskeerimist kohaldada *kriminaalmenetluse lõpetamisel*.⁹¹ Erandiks võib siiski olla kahtlustatava või süüdistatava vara konfiskeerimine kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul, kui kriminaalmenetlus lõpetatakse nt KrMS § 202 alusel,⁹² samuti konfiskeerimine KrMS § 126 lg 2 alusel olukorras, kus vara seaduslikku valdajat pole tuvastatud.⁹³ Eeltoodu on asjakohane ka KarS § 83 lg 4 kohaldamisel: konfiskeerimine KarS § 83 lg 4 aluste (s.o isikul puudub asja omamiseks vajalik luba) sedastamisel on küll obligatoorne, kuid selle kohaldamine ilma isiku nõusolekuta on võimalik üksnes süüdistatava üld- või lühimenetluse korras süüditunnistamisel kohtuotsusega.⁹⁴ Seega kui KrMS § 202 alusel kriminaalmenetluse lõpetamisel soovitakse kohaldada konfiskeerimist § 83 lg 4 järgi, on see võimalik vaid isiku nõusolekul.

⁸¹ RKKKo 3-1-1-97-10 p 42.

⁸² Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord. – VVm 30.70.2004 nr 263. – RT I 2004, 61, 432 ... RT I, 19.11.2013, 3.

⁸³ RKKKo 3-1-1-97-10 p 43.

⁸⁴ vt lähemalt RKKKo 3-1-1-43-13 p 46.

⁸⁵ vt RKKKm 3-1-1-87-13 p 6, viitega RKKKo 3-1-1-7-06 p-le 8.2.

⁸⁶ vt RKKKm 3-1-1-87-13 p 6, viitega RKÜKm 3-1-2-3-12 p 66.

⁸⁷ RKKKm 3-1-1-87-13 p 6.

⁸⁸ vt KarS § 83¹ kontekstis – RKKKm 3-1-1-87-13 p 7.

⁸⁹ vt RKKKo 3-1-1-43-13 p 46.

⁹⁰ vt RKKKm 3-1-1-87-13 p-d 9-10, 3-1-1-87-12 p-d 15-16.

⁹¹ vt KarS § 83¹ kontekstis – RKKKm 3-1-1-87-13 p 10.

⁹² vt ka RKKKm 3-1-1-87-13 p 10, 3-1-1-87-12 p 14.

⁹³ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-87-13 p 10.

⁹⁴ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-87-12 p 16.

KrMS § 385 p 10 kohaselt ei saa esitada **määruskaebust kriminaalmenetluse lõpetamise määruse peale**. Kolleegium asus seisukohale, et viidatud edasikaebekeeld hõlmab vaid sellist kriminaalmenetluse lõpetamise määrust, mis on tehtud kahtlustatava või süüdistatava nõusolekut järgivalt. Kohtumääruse või selle osa vaidlustamisele, mis on tehtud kahtlustatava või süüdistatava nõusolekuta, KrMS § 385 p-s 10 sätestatu aga ei laiene. Nõusoleku puudumisest saab rääkida ennekõike juhul, kui a) määrusega on lahendatud küsimus, mis ei ole kahtlustatava või süüdistatava nõusolekust hõlmatud, b) küsimus lahendati nõusolekust hälbivalt või c) lahendati küsimus, mille suhtes otsustuse tegemisest kahtlustatavat või süüdistatavat eelnevalt ei teavitatud ja nõusolekut ei küsitud.⁹⁵

Kolleegium on täiendavalt märkinud, et kehtivas õiguses puudub menetlus, mille raames saaks isik taotleda tema suhtes jõustunud kohtuotsusega kohaldatud vara konfiskeerimise asendamist raha väljamõistmisega KarS § 84 alusel. Ühtlasi ei saa maakohus kohtuotsuse täitmise käigus asuda jõustunud kohtuotsust revideerima ja kehtivat konfiskeerimisotsust tühistada. Muu hulgas ei ole see võimalik KrMS §-des 431-432⁹⁶ ette nähtud korras.⁹⁷

1.5.3. Riigile mittekuuluva asitõendi hävitamine

Kohus saab kohtuotsuse tegemisel määrata asitõendi hävitamisele või ümbertöötamisele üksnes juhul, kui asitõendina ära võetud ese kuulub (hiljemalt otsuse täitmise ajaks) riigile või kui tegemist on peremehetu asjaga AÕS § 96 lg 3 mõttes.⁹⁸ Seega ei saa kohus otsuse tegemisel määrata hävitamisele asitõendit, mis ei kuulu riigile ja mille omanik või seaduslik valdaja on teada. Järelikult saab isiku omandis oleva asitõendi hävitamisele määrata vaid juhul, kui kohus ühtlasi selle eseme mõnel seaduses sätestatud alusel seniselt omanikult konfiskeerib.⁹⁹ Konfiskeerimisel läheb varem teisele isikule kuulunud asitõend üle riigi omandisse¹⁰⁰ ja seetõttu võib kohus selle muude eelduste olemasolul ka KrMS § 126 lg 3 p 4 alusel hävitamisele määrata.¹⁰¹ Kuna asitõendi hävitamine eeldab vastava objekti eelnevat konfiskeerimist ning kuna kriminaalmenetluse lõpetamisel on konfiskeerimist võimalik kohaldada vaid isiku nõusolekul,¹⁰² saab seega KrMS § 202 järgi kriminaalmenetluse lõpetamisel asitõendi hävitamine tulla kõne alla vaid puudutatud isiku nõusolekul.

1.5.4. Välisriigist tulnud konfiskeerimise õigusabitaotluse menetlus

„[Rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise k]onventsiooni¹⁰³ art 14 lg 2 kohaselt arvestab taotluse saanud osalisriik üksnes neid asjaolusid, mis on taotluse esitanud osalisriigi süüdimõistvas otsuses või muus kohtulahendis või mis on süüdimõistva või muu kohtulahendi alus. Seega ei või Eesti kohus eeltoodud nõuet eirates asuda ise tuvastama välisriigi konfiskeerimisotsuse aluseks olevaid asjaolusid. Eesti kohtu pädevus piirdub vaid selle kontrollimisega, [a)] kas õigusabitaotlus on esitatud Eesti jaoks aktsepteeritaval rahvusvahelis-õiguslikul alusel, kas sellele kohalduvad konventsiooni art-d 7 ja 13, kas taotlus vastab vorminõuetele või [b)] kas esineb mõni konventsiooni art 18 sätetest või KrMS §-de 436 või 477 lg 1 sätetest tulenev koostööst keeldumise alus.“¹⁰⁴

⁹⁵ vt RKKKm 3-1-1-113-10 p 12.

⁹⁶ Viidatud sätted reguleerivad lahendi täitmisel ilmnevate kahtluste ja ebaselguste läbivaatamist ja lahendamist.

⁹⁷ RKKKo 3-1-1-43-13 p 51.

⁹⁸ vt RKKKo 3-1-1-51-13 p 9.

⁹⁹ RKKKo 3-1-1-51-13 p 10.

¹⁰⁰ vt lähemalt käesoleva ülevaate p 1.4.

¹⁰¹ RKKKo 3-1-1-51-13 p 10.

¹⁰² vt käesoleva ülevaate p 1.5.2.

¹⁰³ Rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsioon. – RT II 2000, 7, 41.

¹⁰⁴ vt RKKKm 3-1-1-130-12 p 16.

2. Vara arestimine

2.1. Vara arestimise eesmärk

KrMS § 142 lg 1 kohaselt on vara **arestimise eesmärk** tsiviilhagi, konfiskeerimise või selle asendamise ja varalise karistuse tagamine. Vara arestimine seisneb kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud, tsiviilkostja või kolmanda isiku või rahapesu või terrorismi rahastamise objektiks oleva vara üleskirjutamises ja vara võõrandamise tõkestamises.¹⁰⁵ Vara võõrandamise tõkestamine tähendab vara käsutamise keelamist selliseid abinõusid kasutades, millega välditakse vara võõrandamist, peitmist, rikkumist, hävimist jmt, tagamaks arestitud vara ning selle väärtuse säilimist.¹⁰⁶ Järelikult kujutab vara arestimine endast kriminaalmenetluse tagamise vahendit, millega piiratakse isiku omandipõhiõigust.¹⁰⁷ Sellise piirangu rakendamine eeldab ühest küljest *põhjustatud kuriteokahtluse tuvastamist* (ülevaate p 2.4.1), teisalt aga *vara arestimise aluste* kindlakstegemist (p 2.4.2).¹⁰⁸ Ühtlasi tuleb vara arestimisel silmas pidada *proportsionaalsuse põhimõtet* (p 2.5).¹⁰⁹ Eelnimetatud sisulisi eeldusi täiendavad ka kaks formaalset eeldust: kas arestitav vara saab üldiselt olla *arestimise objekt* (p 2.2.) ning kas puudutatud isik vastab *arestimismääruse adressaadile* (p 2.3.) esitatavatele nõuetele. Kõigist eelnimetatud eeldustest järgnevalt lähemalt.

2.2. Arestimise objekt

Arestimise objektiks võib olla igasugune **vara**, mh nt hüpoteek¹¹⁰ ja ettemaksukonto¹¹¹. Erandina ei saa KrMS § 142 lg 10 kohaselt arestida vara, millele ei saa sissenõuet pöörata.¹¹² Arestimiskande keelu ulatust ei ole aga võimalik piirata mingile rahalisele väärtusele vastava kinnistu osaga.¹¹³ Küll aga on võimalik – ja vajalik – *ühisomandis* oleva kinnistu arestimise puhul taotleda keelumärke seadmist vaid arestimise adressaadiks oleva isiku suhtes.¹¹⁴ Kinnistu arestimise puhul on otstarbekas keelumärke siduda konkreetse adressaadiga ka juhul, kui arestitava kinnistu omanikuna on kinnistusraamatusse kantud vaid kavandatava arestimisotsustuse adressaat üksinda.¹¹⁵

Sarnaselt konfiskeerimise objektiga peab ka arestitav objekt olema vara arestimise hetkel **arestimise adressaadi omandis**.¹¹⁶

Vara arestimisel *konfiskeerimise tagamise* eesmärgil tuleb lisaks ära näidata, et arestitav objekt võib hüpoteetiliselt olla konfiskeerimise objekt.¹¹⁷ Teisisõnu tuleb vastata küsimusele, kas arestitava vara saab (hüpoteetiliselt) mõne karistusseadustiku seitsmendas peatükis sätestatud konfiskeerimist käsitleva normi alusel konfiskeerida.¹¹⁸ Nii ei saa konfiskeerimise tagamiseks kohaldada vara arestimist juhul, kui kõnealust vara ei olegi võimalik hiljem

¹⁰⁵ RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.1, 3-1-1-126-13 p 7.

¹⁰⁶ vt RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.1, vt ka 3-1-1-1-12 p 15.

¹⁰⁷ RKKKm 3-1-1-126-13 p 7.

¹⁰⁸ RKKKm 3-1-1-126-13 p 7.

¹⁰⁹ vt lähemalt käesoleva ülevaate p 2.3.

¹¹⁰ vt RKKKm 3-1-1-92-12 p 23-24.

¹¹¹ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-9-14 p-d 10-13.

¹¹² Kõnealusele sättele on tähelepanu juhtinud ka kolleegium, lahendades küsimust arestitava sissetuleku ulatuse küsimust (selles osas vt TMS §-d 131, 132) – RKKKm 3-1-1-36-14 p 7.

¹¹³ vt RKKKo 3-1-1-3-10 p 38; samuti ka vara konfiskeerimise kontekstis – vt RKKKo 3-1-1-43-13 p 47.

¹¹⁴ vt RKKKm 3-1-1-49-13 p 13, analoogselt ka RKÜKm 3-3-1-15-12 p 46, 3-3-1-82-12 p-d 49, 53 ja 56.

¹¹⁵ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-49-13 p 13.

¹¹⁶ Omandisuhtest ja selle tõendamisest vt lähemalt allpool p 2.3.1.

¹¹⁷ vt RKKKm 3-1-1-78-13 p 7, 3-1-1-102-12 p 9, tuletatav ka RKKKm 3-1-1-97-13 p-st 19 ja 3-1-1-118-12 p-st 13.

¹¹⁸ vt RKKKm 3-1-1-78-13 p 7.

konfiskeerida.¹¹⁹ Arestides vara konfiskeerimise asendamise, tsiviilhagi või rahalise karistuse tagamiseks, eeltoodud nõue puudub: arestitav objekt ei pea hüpoteetiliselt olema vastavalt kas konfiskeerimise asendamise, tsiviilhagi või rahalise karistuse objekt. Nii saab nt konfiskeerimise asendamise või tsiviilhagi raames isikult hüpoteetiliselt väljamõistetava rahasumma tagamiseks arestida ka isikule kuuluvat muud vara (s.o mitte ainult konkreetset rahasummat), nt kinnistu.

2.3. Vara arestimise adressaat

2.3.1. Adressaat kui menetluse kaasatud vara omanik

KrMS § 142 lg 1 teise lause kohaselt saab *tsiviilhagi, konfiskeerimise või konfiskeerimise asendamise ja varalise karistuse* tagamiseks isiku vara arestida üksnes juhul, kui see isik on **arestitava vara omanik**.¹²⁰ Arvestades vara arestimise menetluse kiireloomulisust, võib vara tegeliku omaniku selgitamine olla vara arestimise menetluses oluliselt raskendatud, kui mitte võimatu.¹²¹ Sellest tulenevalt on kolleegium aktsepteerinud võimalust eeldada sõiduki omandiõiguse kuulumist sõiduki liiklusregistrikande järgsele omanikule hoolimata asjaolust, et liiklusregistrikanne ei ole õiguslikult siduv.¹²² Menetleja peab aga sellegipoolest vara arestimise menetluse piiratud ajalistes ja pädevuslikes tingimustes võimalikult põhjalikult vaagima kõnealust presumptsiooni kummutavaid andmeid, mis viitavad sõiduki väidetavalt tegelikule, liiklusregistri järgesest kandest erinevale omanikule.¹²³

Teiseks peab arestitava vara omanik olema samas kriminaalasjas **kahtlustatav, süüdistatav, süüdimõistetud, tsiviilkostja või kolmas isik** (vt KrMS § 142 lg 1 ls 2). Seega ei ole reeglina lubatud arestida menetlusvälisele isikule kuuluvat vara. Selline regulatsioon tagab, et arestitava vara omanik kaasatakse kriminaalmenetluse, mille raames võidakse otsustada tema subjektiivsete õiguste üle.¹²⁴ Eelneva valguses peab ka **kolmas isik**, sh kolmandast isikust juriidiline isik,¹²⁵ olema kohtumenetluse menetluse poolena kaasatud;¹²⁶ teemakäsitluse terviklikkuse huvides tuleb siinkohal ka märkida, et kui kolmas isik kaasatakse menetluse vaid tema vara arestimise eesmärgil, tuleb kolmandale isikule menetluse kaasamise määrust tutvustada alles koos vara arestimise määrusega.¹²⁷ **Kahtlustava** menetlusstaadiumisse puutuvalt väärib välja toomist kolleegiumi seisukoht, mille kohaselt on kahtlustatava vara arestimise taotluse esitamine vaadeldav vastava isiku menetlustoimingule allutamisenä, mis – juhul, kui isik ei olnud varasemalt menetlustoimingule allutatud – loob isikule kahtlustatava staatuse.¹²⁸ Seega on võimalik kahtlustatava vara arestimise taotlus esitada ka juhul, kui isikul veel taotluse esitamise hetkeni kahtlustatava staatust puudus.

Isiku vara saab kriminaalmenetluses arestida või aresti alla jätta **üksnes tema enda vastu suunatud** tsiviilhagi või riigi konfiskeerimisnõude või talle mõistetava varalise karistuse tagamiseks.¹²⁹ Seega ei ole võimalik kolmanda isiku vara arestida nt selleks, et tagada

¹¹⁹ vt näidet – RKKKm 3-1-1-97-13 p 19.

¹²⁰ Vara kuuluvusele tuginevalt tsiviilhagi tagamise kontekstis: RKKKo 3-1-1-43-13 p 43.

¹²¹ RKKKm 3-1-1-79-13 p 13.

¹²² RKKKm 3-1-1-79-13 p 13; nimetatud seisukoht näib sarnanevat põhjendatud kuriteokahtluse juures nõutavale tõendamis- ja põhjendamisstandardile – viimasest vt lähemalt käesoleva ülevaate p 2.4.1.

¹²³ vt RKKKm 3-1-1-79-13 p 13.

¹²⁴ RKKKm 3-1-1-5-14 p 7.

¹²⁵ Sealjuures ei ole oluline, et kõnealuse juriidilise isiku juhatuse liige on samas asjas nt kahtlustatav – vt lähemalt RKKKm 3-1-1-5-14 p 10.

¹²⁶ vt lähemalt RKKKo 3-1-1-53-12 p 13, 3-1-1-89-11 p 19.3.

¹²⁷ vt lähemalt 3-1-1-124-13; vt ka käesoleva ülevaate p 2.6.1.

¹²⁸ vt täpsemalt koos pikemate selgitustega – RKKKm 3-1-1-2-13 p 5-5.3.

¹²⁹ vt RKKKo 3-1-1-43-13 p 43, RKKKm 3-1-1-118-12 p 12.1.

süüdistatava vara võimalikku konfiskeerimist või selle asendamist.¹³⁰ Erandina saab tsiviilhagi, konfiskeerimisnõude või rahalise karistuse adressaadiks mitteoleva isiku (nt kolmanda isiku) vara arestida vaid selle isiku enese nõusolekul.¹³¹

KrMS § 142 lg 1 ls 2 näeb **erandina** ette võimaluse *rahapesu (või terrorismi) objektina* arestida vara, mille omanikku ei ole võimalik kindlaks teha.¹³² Kui rahapesu (või terrorismi) objekti omanik on teada või vähemalt kindlaks tehtav, on rahapesu (või terrorismi) objektina võimalik vara arestida vaid üldkorras, st mh vajadust kaasata vara omanik menetlusse.

2.3.2. Arestimise toime

KrMS §-s 142 nimetatud vara arestimise määrus tehakse üksnes selle adressaadina nimetatud isiku või isikute kohta ja see ei puuduta isikut, kes ei ole arestimismääruse adressaat.¹³³ Kui kriminaalmenetluses on KrMS § 142 alusel ekslikult arestitud mingi ese - sh vallasasi -, mis kuulub isikule, kes ise arestimismääruse adressaat ei ole, on isikul võimalus kaitsta enda väidetavat omandiõigust arestimise vastu **tsiviilkohtumenetluses**. Nii võib isik nõuda vara aresti alt vabastamist (TMS § 222 lg 1) või nt arestitud kinnistu puhul riigilt (prokuratuuri kaudu) nõusolekut kinnistusraamatu kande parandamiseks ehk keelumärke kustutamiseks (AÕS § 65 lg 1).¹³⁴

2.4. Vara arestimise lubatavuse eeldused

2.4.1. Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu

Vara arestimise määrust peab esmalt alati (sh juhul, kui sama isiku suhtes on varasemalt kohaldatud tõkendit: nt viibib isik vahi all)¹³⁵ nähtuma üheselt ja selgelt põhjendatud kahtluse olemasolu selle kohta, et isik on toime pannud kuriteo tunnustega teo – s.o „**põhjendatud kuriteokahtlus**“. Põhjendatud kuriteokahtluse tuvastamine vara arestimisel allub samadele põhimõtetele kui põhjendatud kuriteokahtluse tuvastamine isiku vahistamisel.

Põhjendatud kuriteokahtluse tuvastatuks lugemisel ei piisa üldist laadi arutlustest ega standardsetest formuleeringutest.¹³⁶ Arestimismääruks tuleb esitada „selged põhjendused, millistest asjaoludest ja tõenditest tulenevalt on kohtu arvates olemas põhjendatud kuriteokahtlus arestitava vara omaniku või kuritegeliku tulu eeldatava saaja suhtes, kes on vara päritolu varjamiseks selle kolmandale isikule andnud. Kuriteokahtluse põhjendamine peab tuginema kriminaaltoimiku materjalile ja kohtumääruks ei saa piirduda üldsõnalise tõdemusega, et toimikumaterjali pinnalt on olemas põhjendatud kuriteokahtlus või et kohtunik on veendunud kuriteokahtluse olemasolus.“¹³⁷

¹³⁰ vt RKKKm 3-1-1-27-13 p 7, 3-1-1-102-12 p 8, 3-1-1-115-12 p 7.1, RKKKo 3-1-1-53-12 p 9, 3-1-2-4-12 p 41.

¹³¹ vt RKKKm 3-1-1-79-13 p 6-7; sarnaselt ka RKKKm 3-1-1-79-13 p 7, 3-1-1-27-13 p 7, 3-1-1-115-12 p 7.1, 3-1-1-102-12 p-d 8, 10 ja 14, 3-1-1-92-12 p 9, RKKKo 3-1-1-53-12 p 9, 3-1-2-4-12 p 41.

¹³² vt RKKKm 3-1-1-5-14 p 7, 3-1-1-124-13 p 7, 3-1-1-96-13 p 20, 3-1-1-62-13 p 10-12.

¹³³ vt nt RKKKm 3-1-1-95-13 p 9, 3-1-1-94-13 p 9, 3-1-1-93-13 p 10, 3-1-1-79-13 p 9, 3-1-1-27-13 p 8.2, vt ka RKÜKm 3-1-2-3-12 p 58.

¹³⁴ vt RKKKm 3-1-1-94-13 p-d 9-10, 3-1-1-49-13 p 10.

¹³⁵ vt RKKKm 3-1-1-83-13 p 7.

¹³⁶ Vara arestimise raames vt RKKKm 3-1-1-96-13 p 9, 3-1-1-97-13 p 8, 3-1-1-1-12 p 9. Vahistamise raames vt RKKKm 3-1-1-127-12 p 7, 3-1-1-32-12 p 7, 3-1-1-105-11 p 12 viitega EIK otsustele asjades *Ümit Isik vs. Türgi*, taotlus nr 10317/03 ja *Borotyuk vs. Ukraina*, taotlus nr 33579/04.

¹³⁷ vt nt RKKKm 3-1-1-135-13 p 9, 3-1-1-123-13 p 8, 3-1-1-97-13 p 8, 3-1-1-96-13 p 9, 3-1-1-83-13 p 8, 3-1-1-1-12 p 9.

Põhjendatud kuriteokahtlust kinnitavad tõendid ei pea aga olema kaugeltki sedavõrd kaalukad, et nende alusel oleks võimalik teha süüdimõistev kohtuotsus.¹³⁸ Samuti ei saa eeldada, et kohtueelses menetluses vara arestimisel kuriteokahtluse põhjendatust kontrollides peaks menetleja suutma lõplikult ja veenvalt ümber lükata kõik vara omaniku vastuväited kuriteokahtlusele ja olema muu hulgas suuteline hindama kõigi vara omaniku esitatud tõendite usaldusväärsust. Vara arestimise eesmärkide saavutamiseks tuleb selle abinõu kohaldamine sageli otsustada kiireloomuliselt kriminaalmenetluse varajases staadiumis, mil võimalused faktilise ja õigusliku olukorra hindamiseks on piiratud.¹³⁹ „Seetõttu ei pea kohus kuriteokahtluse põhjendatuse hindamisel analüüsima tõendite lubatavust sama põhjalikult, nagu see on nõutav kohtuliku arutamise raames süüdistatava süü küsimust otsustades.“¹⁴⁰ „Põhjendatud kuriteokahtluse tuvastamiseks piisab sellest, kui konkreetset tõendit viitavad asjaoludele, mis üldinimliku, kriminalistikalise ja kriminaalmenetlusliku kogemuse põhjal annavad alust rääkida arvestatavast tõenäosusest, et isik võib olla pannud toime teatud kuriteo tunnustele vastava teo.“¹⁴¹ „Ei ole ka välistatud, et kuriteokahtluse põhjendatust hinnates tuginetakse muuhulgas ka KrMS § 63 lg 2 mõttes vabatõendina käsitatavale teabele.“¹⁴²

Kuriteokahtluse põhjendatust peab eitama eeskätt siis, kui *a)* kahtluse aluseks olevaid asjaolusid kinnitavad tõendid puuduvad üldse, on ilmselgelt ebapiisavad või ebausaldusväärsed; *b)* kui kuriteokahtluse aluseks olevad väidetavad asjaolud ilmselgelt ei vasta kuriteokoosseisu tunnustele.¹⁴³

2.4.2. Vara arestimise aluse olemasolu

Ainuüksi põhjendatud kuriteokahtluse olemasolust siiski ei piisa isiku vara arestimiseks, vaid tuvastada tuleb ka KrMS § 142 lg-s 1 toodud *vara arestimise alus*.¹⁴⁴ Kolleegiumi praktikas on vara arestimise aluse sisustamisel tuginetud (vähemalt sõnaselgelt) **kahele kriteeriumile**, mille kohaselt saab vara arestimise aluse olemasolust rääkida juhul, kui

1. on tuvastatud põhjendatud kahtlus, et esinevad asjaolud, mille alusel võidakse esitada tsiviilhagi, kohalda konfiskeerimist, selle asendamist või varalist karistust, ja et
2. tsiviilhagis esitatud nõude, riigi konfiskeerimisnõude või varalise karistuse täitmine võib ilma vara arestimata osutada võimatuks või muutuda oluliselt raskemaks.¹⁴⁵

Kui ülaltoodud kahest kriteeriumist esimene tuleneb selgelt KrMS § 142 lg 1 sõnastusest, siis teise kriteeriumi näol on tegemist hagi tagamise tsiviilmenetluslikust regulatsioonist (TsMS § 377 lg 1 ls 1) ülevõetud kriteeriumiga, mis teenib arestimise *proportsionaalsuse* tagamise eesmärki. Kolleegiumi varasemas praktikas nõuti eeltoodud nn teise kriteeriumi kontrolli vaid

¹³⁸ vt nt RKKKm 3-1-1-135-13 p 13; 3-1-1-97-13 p 9, 3-1-1-96-13 p 10.

¹³⁹ vt nt RKKKm 3-1-1-135-13 p 13, 3-1-1-97-13 p 9, 3-1-1-96-13 p 10.

¹⁴⁰ vt nt RKKKm 3-1-1-126-13 p 8, 3-1-1-97-13 p 8, 3-1-1-96-13 p 9, 3-1-1-1-12 p 9, 3-1-1-105-11 p 12.1.

¹⁴¹ RKKKm 3-1-1-96-13 p 10.

¹⁴² RKKKm 3-1-1-126-13 p 8, 3-1-1-97-13 p 8, 3-1-1-96-13 p 9, 3-1-1-105-11 p 12.1, 3-1-1-1-12 p 9.

¹⁴³ vt RKKKm 3-1-1-135-13 p 13, 3-1-1-96-13 p 10, 3-1-1-105-11 p 19.

¹⁴⁴ vt nt RKKKm 3-1-1-1-12 p 10, 3-1-1-1-09 p 9.2; hiljem ka nt RKKKm 3-1-1-9-14 p 8.

¹⁴⁵ vt RKKKm 3-1-1-97-13 p 13, 3-1-1-96-13 p 14; tsiviilhagi tagamise kontekstis nt ka RKKKm 3-1-1-135-13 p 9 ja RKKKo 3-1-1-3-10 p 37. „Arestimise aluse“ osas varasem kolleegiumi seisukoht („arestimise alus, s.o põhjendatud kahtlus, et isik on saanud kuriteo tulemusena varalist kasu ja et see võib olla tsiviilhagi lahendamise, konfiskeerimise, selle asendamise või varalise karistuse objektiks“ – RKKKm 3-1-1-1-12 p 10) on väljendatud konkreetse üksikjuhtumi raames, pidades silmas vara arestimise alust laiendatud konfiskeerimise ja selle asendamise tagamise korral, mistõttu ei ole viidatud varasem seisukoht sellisel kujul ülekantav teiste arestimise alustele. Viidatud seisukohast tulenev mõte on aga analoogne uemas praktikas omasvõetud KrMS § 2 lg 4 mõttes n-ö üldkohaldava lähenemise esimese kriteeriumiga. Seega ei ole ülevaates kajastatud uuem, kahekriteeriumiline vara arestimise aluse määratlus vastuolus varasemaga, vaid annab selles sisaldunud mõttele n-ö üldkohalduvuse ning integreerib sellele teise, meetme proportsionaalsusega seotud kriteeriumi.

tsiviilhagi tagamiseks kohaldatava vara arestimise raames;¹⁴⁶ alates 2013. a teisest poolest laiendati kolleegiumi praktikas kõnealuse kriteeriumi mõju aga üle kogu kriminaalmenetlusliku vara arestimise regulatsiooni.

Kõrvalise märkusena väärrib aga väljatoomist, et seisukohad, milles kolleegium sidus vara arestimise aluse olemasolu kontrolli eeltoodud kahe kriteeriumiga, on avaldatud enne KrMS § 141⁴ jõustumist, s.o ajal, millal konfiskeerimise, konfiskeerimise asendamise ja varalise karistuse tagamise vahendina oli võimalik kohaldada vaid vara arestimist.¹⁴⁷ 08.03.2014. a jõustunud KrMS § 141⁴ lg 1 laiendas TsMS §-s 378 toodud hagi tagamise vahendite kohaldamise võimaluse seniselt tsiviilhagi tagamiselt ka konfiskeerimise, selle asendamise ja varalise karistuse tagamisele. Kuna proportsionaalsuse põhimõttega (täpsemalt nn *ületagamise keeluga*)¹⁴⁸ oleks vastuolus kohaldada vara suhtes arestimist olukorras, kus nõude tagamise eesmärk oleks saavutatav ka vähem koormavama tagamise vahendi abil, tuleb KrMS § 141⁴ muudatuse valguses kõne alla „vara arestimise aluse“ olemasolu kontrolli täiendamine nn *kolmanda kriteeriumiga*: „... tagamise eesmärki ei ole võimalik saavutada adressaadi õigusi vähem koormavama tagamise vahendi abil“.

2.5. Vara arestimise proportsionaalsus

Kriminaalmenetluses kohaldatav põhiõiguse piirang ei tohi kahjustada kaitstud õigust rohkem kui see on vajalik kriminaalmenetluse tagamise vahendi legitiimse eesmärgi saavutamiseks.¹⁴⁹ Teisisõnu peab ka vara arestimine kui isiku omandipõhiõiguse piirang tervikuna vastama proportsionaalsuse põhimõttele. Seega hoolimata asjaolust, et proportsionaalsuse tagamise eesmärk on juba osaliselt integreeritud *vara arestimise aluse* olemasolu kontrolli,¹⁵⁰ tuleb anda tagamise vahendi kohaldamise proportsionaalsusele täiendav hinnang.

Kohustuse tagamisega kaasneva omandiõiguse riive proportsionaalsuse tagamise eesmärki teenivatest põhimõtetest on senises kohtupraktikas enim käsitlemist leidnud **ületagamise keeld**. Tegemist on TsMS § 378 lg-st 4 ja selle kohaldamispraktikast¹⁵¹ tuletatava põhimõttega, mille kohaselt kohustuse tagamiseks kohaldatav vahend või meede ei tohi puudutatud isikut koormata enam, kui see on vajalik tagamise eesmärgi täitmiseks. Ületagamise keeld on asjakohane lisaks hüpoteetilise kohustuse tagamise vahendi valikule (nt seoses küsimusega, kas kohaldada vara arestimist või muud tagamise vahendit)¹⁵² ka konkreetse tagamise vahendi kohaldamise siseselt (nt seoses arestitava vara ulatuse, arestitavate esemete valiku ja ka arestimisel kasutatava abinõu valikuga). Järgnevalt mõned näited ületagamise keelu rakendamisest olukordades, kus hüpoteetilise kohustuse tagamise vahendina on otsustatud kohaldada vara arestimist.

Seoses ületagamise keeluga *arestitava vara ulatuse* kontekstis on kolleegium märkinud, et vara arestimist saab kriminaalmenetluses pidada proportsionaalseks vaid juhul, kui arestimisega kaasnev põhiõiguste riive ei ole oluliselt suurem isiku võimalikul

¹⁴⁶ Kõnealuse kriteeriumi kasutamisest tsiviilhagi tagamise raames vt nt RKKKo 3-1-1-3-10 p 37.

¹⁴⁷ vt RKKKm 3-1-1-7-13 p 8.

¹⁴⁸ Ületagamise keelu põhimõtet käsitletakse lähemalt käesoleva ülevaate p-s 2.5.

¹⁴⁹ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p-d 16-17, RKÜKo 3-4-1-7-01 p 21, 3-3-1-85-09 p 120.

¹⁵⁰ vt ülevaate p 2.4.2.

¹⁵¹ „TsMS § 378 lg 4 esimese lause järgi tuleb hagi tagava abinõu valikul arvestada, et kohaldatav abinõu koormaks kostjat üksnes niivõrd, kui võrd seda võib pidada hageja õigustatud huvisid ja asjaolusid arvestades põhjendatuks“ – vt RKKKo 3-1-1-3-10 p 39; samale põhimõttele tuginevalt ka RKKKm 3-1-1-135-13 p 15, 3-1-1-7-13 p 8. Tsiviilkolleegiumi praktikast vt nt: RKTko 3-2-1-48-04 p 11; 3-2-1-26-09 p 9.

¹⁵² Selles osas (s.o tagamiseks kohaldatava vahendi valikul) näib ületagamise keelu rakendamine süstemaatiliselt põhjendatum vara arestimise aluse olemasolu tuvastamise raames, vt ülevaate p 2.4.2. nn *kolmas kriteerium*.

süüditunnistamisel rakendatavast mõjutusvahendist.¹⁵³ Vara arestimine ilmselgelt ebamõeldukas ulatuses omandab karistusliku eesmärgi, viies süütuse presumptsiooni (PS § 22 lg 1), *nullum crimen nulla poena sine lege* põhimõtte (PS § 23) ja omandipõhiõiguse (PS § 32) rikkumisele.¹⁵⁴ Arestitava vara ulatusega seonduvalt on kolleegium ületagamise keeldu pikemalt käsitletud kriminaaltulu konfiskeerimise asendamise (KarS §-de 83¹ ja 84) kontekstis, täpsemalt asjas, kus 1 500 000 kr suuruse kriminaaltulu konfiskeerimise asendamise tagamiseks arestis maakohus kahtlustatava kinnistud, tuvastamata viimaste väärust.¹⁵⁵ Kõnealuses asjas märkis Riigikohtu kriminaalkolleegium, et vara arestimist otsustades peavad nii prokuratuur kui kohus hindama, et arestitava vara väärtus ei ületaks võimaliku süüditunnistamisega kaasneva konfiskeerimise või selle asendamise objektiks oleva vara väärtust.¹⁵⁶ Seega tuleb näiteks konfiskeerimise (või selle asendamise) tagamise käigus arestimise proportsionaalsusele hinnangut andes selgitada ühelt poolt isikult tema süüdimõistmisel konfiskeerida võidava või selle asendamiseks kuuluva vara ja teisalt arestitava vara väärtus.¹⁵⁷ Arestitava vara väärtuse selgitamata jätmise luges kolleegium kõnealuses asjas oluliseks kriminaalmenetlusõiguse rikkumiseks KrMS § 339 lg 2 tähenduses.¹⁵⁸

Analoogset seisukohta on kolleegium väljendanud ka tsiviilhagi tagamiseks kinnistule seatava kohtuliku hüpoteegiga kaasneva riive proportsionaalsust hinnates. Nimelt märkis kolleegium, et kuna hagi tagamiseks valitud vahend ei tohi piirata kostjat rohkem, kui on vaja hagi rahuldava kohtuotsuse täitmiseks, siis piisab rahalise nõude täitmise tagamiseks TsMS § 378 lg 1 p 1 ja AÕS § 363 järgi seatavast kohtulikust hüpoteegist nõudesumma ulatuses.¹⁵⁹ Tuleb aga rõhutada, et eeltoodud seisukoht väljendati lahendades küsimust seatava kohtuliku hüpoteegi ulatusest, mitte seoses tagamise vahendi valikuga. Sellegipoolest on siinkohal paslik tähelepanu juhtida 08.03.2014. a jõustunud KrMS §-le 141⁴, mis võimaldab mh ka kohtulikku hüpoteeki kohaldada lisaks tsiviilhagi tagamisele ka nt konfiskeerimise asendamise ja rahalise karistuse tagamise suhtes.

Kolleegium on arestitava vara ulatuse küsimust käsitletud ka seoses *arestimise adressaatide paljususega puuduliku tõendusteabe korral*. Kolleegium märkis, et olukorras, kus menetlejal ei ole vara arestimise ajal teavet kuritegelikul teel saadud vara kahtlustatavate vahelise jaotuse kohta, ei ole välistatud, et kriminaalasjas arestitud vara koguväärtus ületab konfiskeerimisele kuuluva kriminaaltulu või selle asendamiseks sobiva vara mahu mitmekordselt, tingimusel, et igalt kahtlustatavalt või kolmandalt isikult arestitava vara väärtus jääb kuriteoga saadud kogutulu piiresse. Kriminaaltulu jaotus peab olema selgitatud hiljemalt kohtuotsuse tegemise või KrMS § 403⁶ järgi konfiskeerimistaotluse kohtusse saatmise ajaks.¹⁶⁰ Eelkirjeldatud tõendusteabe puudulikkuse olukorras tuleb aga kõne alla ka vara arestimine esialgu vaid ajutiselt.¹⁶¹

¹⁵³ vt mh RKKKm 3-1-1-9-14 p 10, RKÜKm 3-3-1-15-12 p 59, RKKKm 3-1-1-1-12 p 17.

¹⁵⁴ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 17, RKÜKo 3-3-1-69-09 p 63.

¹⁵⁵ vt RKKKm 3-1-1-1-12.

¹⁵⁶ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-1-12 p 17, ületagamise keelu järgimise vajadust kordavalt ka RKKKm 3-1-1-74-13 p 7.1. Arestitud vara väärtuse kindlaksmääramise kohta lähemalt vt käesoleva ülevaate p 2.6.4.

¹⁵⁷ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 18.

¹⁵⁸ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 21.

¹⁵⁹ RKKKm 3-1-1-135-13 p 15, RKKKo 3-1-1-3-10 p 39, RKTkm 3-2-1-10-10 p 12, 3-2-1-26-09 p 9, 3-2-1-48-04 p 11.

¹⁶⁰ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 20.

¹⁶¹ Vara ajutise arestimise kohta vt käesoleva ülevaate p 2.6.2., vt ka RKKKm 3-1-1-9-14 p 8.1, 3-1-1-1-12 p 23.

Ühtlasi on ületagamise keeluga seotud ka küsimus sellest, *millist meedet arestimisel kasutatakse*. Vara arestimisel kohaldatava meetme valikul peatus kolleegium pikemalt konfiskeerimise tagamiseks mootorsõiduki arestimise kontekstis. KrMS näeb sõiduki arestimisel ette valiku kolme meetme vahel: sõiduki vastutavale hoiule jätmine, riiklikusse registrisse keelumärke kandmine ja sõiduki äravõtmine (vt KrMS § 142 lg-d 7 ja 9). Kolleegiumi poolt esitatud konkreetse juhtumi asjaolusid silmas pidades olid lühidalt järgnevad. Arestitud sõiduki *vastutavale hoiule andmine* ohustaks konfiskeerimise eesmärgi saavutamist, kuivõrd tagada ei saa selle säilimist ja võõrandamise tõkestamist;¹⁶² võrreldes vara äravõtmisest tingitud tagajärgedega mõjutab sõiduki väärtust oluliselt suuremal määral ka selle igapäevane kasutamine (näiteks amortisatsioonist lähtuv suurenenud remondivajadus).¹⁶³ Sõiduki võõrandamise *keelumärke tegemine* liiklusregistrisse ei pruugi takistada selle asukoha varjamist, kolmandale isikule üleandmist või muul viisil vara arestimise eesmärgi saavutamise takistamist;¹⁶⁴ ühtlasi võib käsutuskeeldu rikkuva tühise tehingu korral sõiduki tagasivõtmine tuua kaasa uusi kohtuvaidlusi.¹⁶⁵ Arestitud sõidukite *äravõtmine* on seevastu selline meede, mis tagab vara olemasolu.¹⁶⁶ Ühtlasi on sõidukid tsiviilkäibes vabalt levinud asjad, mille asendamine ei ole ületamatult keeruline; asendussõiduki soetamise vajadus ei tähenda iseenesest ka vajadust osta uus sõiduk.¹⁶⁷ Nende asjaolude tõttu ei kaalu sõidukite kasutamise vajadus üles arestimisega taotletavat eesmärki ja lähtuvalt eeltoodust saab kõnealuse vara arestimist selle äravõtmise teel pidada seaduslikuks.¹⁶⁸ Tuleb aga silmas pidada, et eeltoodud seisukohad on väljendatud konkreetse üksikjuhtumi kontekstis, mistõttu ei ole välistatud sõiduki arestimisel teiste asjaolude valguses mõne muu meetme kohaldamise kasuks otsustamise õigustatus.

Ühtlasi tuleb proportsionaalsuse printsiibiga arvestada nt ka *arestimise objekti valikul*.¹⁶⁹ Nii on Riigikohtu kriminaalkolleegium konfiskeerimise asendamise tagamise kontekstis kohtupraktika ühtlustamiseks märkinud, et vara arestimise objekti valikul tuleb kohtul eeskätt arvestada KrMS § 142 lg 10 nõuete ja kriminaalmenetluse tagamise eesmärgiga, seejärel tuleb kaaluda isiku omandipõhiõiguse riive mõõdukust, arestides esmajärjekorras need asjad või õigused, mille riive on talle vähem koormav.¹⁷⁰ Sisuliselt sarnast seisukohta väljendas kolleegium ka seoses arvutiandmete „ära võtmisega“ andmekandjalt, märkides, et ära võtta või arestida võib vaid sellises ulatuses andmeid või andmekandjaid, mis on menetluse läbiviimiseks ja tõendamiseseme asjaolude selgitamiseks vajalikud. Võimaluse korral tuleks asjassepuutuvad andmed kopeerida, kahtlustatava arvutist kustutada või talle kättesaamatuks muuta, mitte aga arvutit, arvutisüsteemi või andmekandjat tervikuna ära võtta.¹⁷¹

---

¹⁶² RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.2.

¹⁶³ RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.2.

¹⁶⁴ RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.2.

¹⁶⁵ RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.2, RKHKm 3-3-1-4-13 p 21.

¹⁶⁶ vt RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.2.

¹⁶⁷ vt RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.3.

¹⁶⁸ vt RKKKm 3-1-1-9-14 p 14.3.

¹⁶⁹ Ennekõike tuleb see kõne alla konfiskeerimise asendamise, tsiviilhagi ja rahalise karistuse tagamisel. Konfiskeerimise tagamise puhul peab aga arestitav objekt olema tulevikus ka hüpoteetiliselt konfiskeeritav (vt lähemalt ülevaate p-d 1.1.2. ja 2.2.), mistõttu konfiskeerimise tagamiseks arestitavate objektide valik on piiratud vaid hüpoteetiliselt konfiskeeritava varaga.

¹⁷⁰ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 22.

¹⁷¹ RKKKm 3-1-1-57-12 p 16, aga ka 3-1-1-1-12 p-d 16 ja 17.

2.6. Vara arestimise muud menetlusõiguslikud küsimused

2.6.1. Arestimise adressaadi teavitamine

KrMS § 142 lg-st 5 nähtuvalt teeb maakohus vara arestimise määruse vara omaniku osavõtuta ja isikule, kelle vara arestitakse, tutvustatakse määrust alles pärast selle tegemist.¹⁷² Lisaks näeb KrMS § 408 lg 5 ette, et kohtumäärus vara arestimise kohta ei jõustu (ei muutu täidetavaks) mitte üldises korras, vaid juba selle määruse tegemisest.¹⁷³ Seega tekib isikul, kelle vara kriminaalmenetluses arestitakse, õigus ja võimalus vara arestimisele vastuväiteid ja neid kinnitavaid tõendeid esitada alles pärast maakohtu poolt vara arestimise määruse tegemist.¹⁷⁴ Osutatud regulatsiooni üldine mõte on vältida vara võõrandamist või kaotsiminekut enne prokuratuuri arestimistaotlusele lõpliku hinnangu andmist.¹⁷⁵

Eeltoodud regulatsiooni mõttest tulenevalt puudub vajadus teavitada arestitava vara omanikku sellest, et ta on vara arestimise eesmärgil menetlusse kaasatud.¹⁷⁶ Seega nt vara arestimise eesmärgil menetlusse kaasatavat kolmandat isikut tuleb kolmandaks isikuks tunnistamise määrusest teavitada (alles) koos vara arestimise määruse tutvustamisega, s.o KrMS § 142 lg-s 5 sätestatud korras.¹⁷⁷

2.6.2. Vara ajutine arestimine

Arvestades vara arestimise kriminaalmenetlust tagavat eesmärki, peab säilima võimalus kuriteoga saadud vara arestimiseks ka juhul, kui kriminaalasjas tagatava kohustuse suurus (nt hüpoteetiliselt konfiskeeritava vara väärtus, võimaliku varalise karistuse või tsiviilhagi suurus) on veel ebaselge ja täpsustamisel. Taolises olukorras võib kõne alla tulla vara n-õ ajutine arestimine kohtu määratud tähtajaks, mille jooksul tuleb vara arestimist taotleval prokuratuuril kohtule esitada täiendavad tõendid tulevikus konfiskeerimisele kuuluva vara suuruse ja isiku vara väärtuse kohta. Nende andmete esitamata jätmise korral vabaneb vara kohtu määratud tähtpäeva saabudes aresti alt. Täiendavate tõendite saamisel on kohtul võimalik vajaduse korral koostada uus vara arestimise määrus, milles täpsustatakse uuest tõendusteabest tulenevalt vara arestimise ulatust.¹⁷⁸

2.6.3. Arestitud vara võõrandamine selle omaniku nõusolekuta

Kolleegium peatus 03.10.2013. a lahendis asjas nr 3-1-1-74-13 pikemalt küsimusel, millistes olukordades on lubatav arestitud vara võõrandamine ilma omaniku nõusolekuta.¹⁷⁹ Toona kehtinud KrMS § 126 lg 2¹ ls 2 (kehtivas õiguses § 126 lg 2¹ ls 2 *alt* 2) kohaselt võis konfiskeerimise tagamiseks arestitud vara võõrandada omaniku nõusolekuta, kui see oli vajalik, et hoida ära vara väärtuse olulisel määral vähenemine.¹⁸⁰ Kolleegiumi poolt kõnealuse sätte kohta avaldatud seisukohta kokkuvõtvalt võib märkida järgmist. Arestitud vara omaniku nõusolekuta võõrandamist saab pidada lubatavaks vaid juhul, kui vara väärtuse eeldatav vähenemine kaalub selgelt üles omaniku huvi mitte vahetada konkreetse eseme omandit selle müügisumma vastu.¹⁸¹ Ennekõike tuleb sundvõõrandamine kõne alla juhul, kui tegemist on

¹⁷² vt ka nt RKKKm 3-1-1-124-13 p 10, 3-1-1-97-13 p 24, 3-1-1-74-13 p 17.

¹⁷³ samuti ka RKKKm 3-1-1-97-13 p 24.

¹⁷⁴ RKKKm 3-1-1-124-13 p 10.

¹⁷⁵ vt RKKKm 3-1-1-124-13 p 10, 3-1-1-97-13 p 24.

¹⁷⁶ vt RKKKm 3-1-1-124-13 p 10, 3-1-1-97-13 p 24.

¹⁷⁷ RKKKm 3-1-1-124-13 p 10.

¹⁷⁸ vt RKKKm 3-1-1-9-14 p 8.1, 3-1-1-1-12 p 23.

¹⁷⁹ vt RKKKm 3-1-1-74-13 p-d 7.2-18.

¹⁸⁰ KrMS § 126 lg 2¹ ls 2 kehtis sellisel kujul 01.02.2007 ... 30.06.2014 (RT I 2007, 2, 7 ... RT I, 21.05.2014, 16). 01.07.2014 jõustunud redaktsiooniga (RT I, 21.06.2014, 11) lisati lausesse vara võõrandamiseks *täiendav* alus.

¹⁸¹ RKKKm 3-1-1-74-13 p 12.

kiiresti rikneva kaubaga (nt teatud toiduained) või suure käibevoimelisusega asendatavate esemetega. Isiklikus tarbimises olevate esemete, eriti individuaaltunnustega asjade sundkorras võõrandamise otsustamiseks tuleb aga põhjalikult kaaluda iga üksikjuhtumi asjaolusid, sh hinnata neid põhjusi, miks arestitud vara omanik vara võõrandamisele vastu vaidleb.¹⁸² Arestitud vara omanik peab saama esitada vara võõrandamisele vastuväiteid ning neid kinnitavaid tõendeid juba prokuratuuri vastava taotluse läbivaatamisel esimese astme kohtus.¹⁸³ Vaadates prokuratuuri võõrandamisaotlust läbi kirjalikus menetluses, tuleb isikule tagada mõistlik tähtaeg prokuratuuri taotlusele vastamiseks; isiku soovil tuleb aga prokuratuuri taotluse lahendamiseks korraldada kohtuistung.¹⁸⁴

Tähelepanu tuleb juhtida aga asjaolule, et 01.07.2014. a jõustunud redaktsiooniga¹⁸⁵ lisati KrMS §-i 126 täiendav alus vara võõrandamiseks selle omaniku nõusolekuta: KrMS § 126 lg 2¹ ls 2 *alt 1* võimaldab konfiskeerimise tagamiseks arestitud vara võõrandada omaniku nõusolekuta ka juhul, kui selle hoidmise kulu on ebamõistlikult suur. Pidades silmas, et võrreldes varem kehtinud regulatsiooniga laiendati kõnealuse muudatusega *oluliselt* isiku nõusolekuta tema vara võõrandamise võimalusi, on endiselt asjakohane rõhutada vajadust KrMS § 126 lg 2¹ teist lauset tõlgendada nii, et oleks tagatud kõnealuse **sätte kooskõla põhiseadusega**.¹⁸⁶ „KrMS § 126 lg 2¹ teise lause põhiseaduskonformne tõlgendus tähendab eeskätt, et arestitud vara võõrandamise eeldusi tuleb käsitada kitsendavalt, võõrandamise otsustamise korda aga isiku menetluslikke õigusi laiendavalt.“¹⁸⁷

Teemakäsitluse terviklikkuse huvides võib ka välja tuua, et kõnealuse muudatusega lisati KrMS §-i 126 lg 2², mis võimaldab omaniku nõusolekuta *hävitada* konfiskeerimise tagamiseks arestitud väheväärtusliku asja, piraatkauba ja võltsitud kauba, kui nende hoidmise kulu on ebamõistlikult suur.

2.6.4. Arestitava vara väärtuse kindlaksmääramine

Arestitava vara väärtuse kindlaksmääramisel tuleb lähtuda selle tavalisest turuväärtusest lahendi tegemise ajal. Vara arestimise menetluses puudub vajadus tuvastada vara täpne hind; ühtlasi ei ole vajalik hinna tuvastamiseks läbi viia eriteadmisi nõudvat või kulukat menetlust (nt kinnisvara hindamise akti koostamist): see viiks arestimise liigse viivitamiseni ja takistaks kriminaalmenetluse tagamise eesmärgi saavutamist, andmata samas midagi juurde proportsionaalsuse põhimõtte järgimise hindamisele.¹⁸⁸ Muu info puudumisel võib vara väärtuse suurusjärgu hindamisel lähtuda nt ka arvutivõrgu enamlevinumates avalikes müügikeskkondades olevate müügipakkumiste keskmistest turuhindadest.¹⁸⁹

2.6.5. Menetluse lõpetamine ja asjade aresti alt vabastamine

Vara arestimine kui kriminaalmenetluse tagamise vahend tuleb kriminaalmenetluse lõpetamisel tühistada (KrMS § 206 lg 1 p 2).¹⁹⁰ Kui õigeksmõistetult või isikult, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud, on ära võetud dokumente või asju või kui on arestitud tema vara, saadab kohtuotsust täitmisele pöörava maakohtu täitmiskohtunik jõustunud kohtuotsuse või -määruse asjaomasele asutusele nende dokumentide või asjade tagastamiseks või vara

¹⁸² RKKKm 3-1-1-74-13 p 15.

¹⁸³ RKKKm 3-1-1-74-13 p 17.

¹⁸⁴ RKKKm 3-1-1-74-13 p 18.

¹⁸⁵ Vastava redaktsiooni avaldamismärge: RT I, 21.06.2014, 11.

¹⁸⁶ vt RKKKo 3-1-1-74-13 p 11, vt ka p-d 7-10 (seisukoht avaldatud v.r raames).

¹⁸⁷ RKKKo 3-1-1-74-13 p 11 (seisukoht avaldatud v.r raames).

¹⁸⁸ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 22.

¹⁸⁹ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 22.

¹⁹⁰ vt RKKKm 3-1-1-87-13 p 11.

aresti alt vabastamiseks (KrMS § 422 lg 1). Analoogia korras rakendub säte ka kriminaalmenetluse lõpetamisel kohtueelses menetluses.¹⁹¹

2.6.6. Kohtu seotus arestimistaotluse piiridega

Vara arestimise otsust tegev eeluurimiskohtunik on **seotud prokuratuuri taotluse piiridega**. Kohus võib arestimistaotlust lahendades muuta küll vara arestimise materiaalõiguslikku alust, ent ei saa vara arestides tugineda faktilistele asjaoludele, mis oluliselt erinevad prokuratuuri taotluse aluseks olevatest asjaoludest.¹⁹²

2.6.7. Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses

Maakohus teeb vara arestimise määruse vara omaniku osavõtuta; isikule, kelle vara arestitakse, tutvustatakse määrust alles pärast selle tegemist (KrMS § 142 lg 5).¹⁹³ Vältimaks vara võõrandamist või kaotsiminekut enne arestimistaotlusele lõpliku hinnangu andmist, jõustub määrus otsuse tegemisel (KrMS § 408 lg 5). Vara omaniku võimalike vastuväidete ja tõenditega saab arestimismenetluses tutvuda alles ringkonnakohus. Arvestades vara arestimise regulatsiooni eeltoodud eripära, eeldab määruskaebuse lahendamine ringkonnakohtu poolt uue tervikliku hinnangu andmist kõigile vara arestimise põhjendatust mõjutavatele aspektidele, sh sellistele, mida maakohus pole käsitlenudki.¹⁹⁴ See ühtlasi tähendab, et tuvastades määruses, millega maakohus on vara arestinud, KrMS § 339 lg 1 p-s 7 nimetatud kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumise, ei saa ringkonnakohus määruskaebemenetluse eripärast (KrMS § 390 lg 1) tulenevalt juhinduda KrMS § 341 lg-st 1 ja arestimisasja maakohtu määrust tühistades esimese astme kohtule uueks arutamiseks saata.¹⁹⁵ Ringkonnakohus peab vaatamata maakohtu põhistuste puudulikkusele andma prokuratuuri arestimistaotlusele omapoolse hinnangu ja sellest lähtuvalt otsustama, kas a) maakohtu arestimismäärus jäetakse muutmata, täiendades või asendades selle põhistused, või b) tuleb arestimismäärus tühistada ja prokuratuuri taotlus rahuldamata jätta.¹⁹⁶ Ringkonnakohtu pädevuses on nii kuriteokahtluse kui ka arestimisaluse tuvastamine;¹⁹⁷ sealjuures ei ole välistatud, et ringkonnakohus loeb vara arestimise põhjendatuks maakohtust erineval alusel.¹⁹⁸

2.6.8. Euroopa arestimismäärus

Kolleegium on *obiter dictum* korras selgitanud Euroopa arestimismääruse alusel kolmandatelt isikutelt vara arestimise eeldusi.¹⁹⁹ Euroopa arestimismääruse täitmise raames võib arestida või hoiule võtta järgmist kriminaalasjaga seotud vara: kuriteoga saadud vara või kuriteoga saadud vara väärtusele vastav vara; kuriteo toimepanemise vahend; kuriteo vahetu objekt;

¹⁹¹ RKKKm 3-1-1-87-13 p 11.

¹⁹² vt nt RKKKm 3-1-1-4-14 p 8, 3-1-1-127-13 p 9-10, 3-1-1-97-13 p 16.

¹⁹³ RKKKm 3-1-1-97-13 p 24, 3-1-1-74-13 p 17.

¹⁹⁴ vt lähemalt RKKKm 3-1-1-125-13 p 9, 3-1-1-97-13 p 24.

¹⁹⁵ RKKKm 3-1-1-135-13 p 11; 3-1-1-97-13 p 25; analoogselt ka 3-1-1-125-13 p 9. Siinkohal tuleb aga märkida, et viidatud seisukohad on avaldatud *enne* kriminaalkolleegiumi kogu koosseisu poolt KrMS § 339 lg 1 p 7 ja § 339 lg 2 rikkumiste osas kohtupraktika ühtlustamist (vt RKKKo 3-1-1-14-14, ennekõike p-d 699-702), mistõttu viidatud seisukohtades peetakse KrMS § 339 lg 1 p 7 rikkumiste all silmas mh ka selliseid rikkumisi, mis uue lähenemise valguses kvalifitseeritaks KrMS § 339 lg 2 järgi. Kuna KrMS § 339 lg 2 järgi kvalifitseeritava rikkumise tuvastamisel on ringkonnakohtul juba seadusest tulenev pädevus (vt KrMS § 341 lg 3) rikkumise kõrvaldada, siis ülevaates viidatud seisukohtade osas kõnealune praktika-muudatus sisulist tähendust siiski ei oma.

¹⁹⁶ vt RKKKm 3-1-1-97-13 p 25.

¹⁹⁷ vt RKKKm 3-1-1-1-12 p 12, 3-1-1-105-11 p 17, 3-1-1-135-13 p 11, 3-1-1-127-13 p 9.

¹⁹⁸ RKKKm 3-1-1-135-13 p 11, 3-1-1-127-13 p 9.

¹⁹⁹ vt RKKKm 3-1-1-1-09 p-d 9-9.3.

muu asitõend, dokument või teabetalletus, mis on kriminaalmenetluses kasutatav tõendina (vt KrMS § 508¹ lg 2). Kolleegium märkis, et eeltoodust nähtuvalt on arestimise või hoiulevõtmise seisukohast oluline ennekõike vara suhe toimepandud kuriteoga. Seega saab Euroopa arestimismääruse alusel arestida või hoiule võtta ka nt kolmandatele isikutele kuuluvat, kuid ülaltoodud loeteluga hõlmatud vara.²⁰⁰ Kolmandate isikute õiguste efektiivse tagamise vältimatu eeldusena peab Euroopa arestimismäärusest nähtuma ka teave selle kohta, kuidas on kolmandate isikute vara kriminaalmenetlusega seotud, samuti, kuidas tagatakse nende õiguste kaitse taotlevas riigis.²⁰¹ Kui eeltoodud teavet Euroopa arestimismäärusest ei nähtu, on tegemist Euroopa arestimismääruse puudusena KrMS § 508³ lg 1 p 4 mõttes, mis ei võimalda määruse täitmist viivitamatult ja lisateavet nõudmata.²⁰² Sellises olukorras on Riigiprokuratuuril võimalik määrata taotleva riigi pädevale õigusasutusele tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.²⁰³

Ühtlasi selgitas kolleegium Euroopa arestimismääruse täitmise peale **maakohtule kaebuse esitamise tähtaja** kulgemise regulatsiooni. KrMS § 508¹⁰ lg 1 kui erinorm KrMS § 387 lg 2 suhtes käsitleb üksnes Euroopa arestimismääruse täitmise peale maakohtule kaebuse esitamise tähtaega. Ringkonnakohtu määrus sellise kaebuse läbivaatamata jätmise kohta on vaidlustatav KrMS § 387 lg 1 alusel.²⁰⁴

2.6.9. Hagi tagamise abinõude rakendatavus konfiskeerimise, tsiviilhagi tagamise ja varalise karistuse tagamiseks

Oma 22.02.2013 lahendis asjas nr 3-1-1-7-13 sedastas Riigikohtu kriminaalkolleegium, et „seaduslik alus konfiskeerimise, selle asendamise ja varalise karistuse tagamiseks tuleneb üksnes KrMS §-st 142, mis ei näe ette muid tagamise abinõusid peale vara arestimise,“²⁰⁵ mistõttu näiteks konfiskeerimise tagamiseks ei olnud toona kehtinud regulatsiooni valguses võimalik seada varale kohtulikku hüpoteeki. Tuleb aga silmas pidada, et 08.03.2014 jõustunud²⁰⁶ muudatusega kõnealust regulatsiooni muudeti: KrMSi lisati mh § 141⁴, mille lg 1 võimaldab konfiskeerimise, selle asendamise, tsiviilhagi või varalise karistuse tagamiseks võimalik kohaldada nii arestimist kui ka teisi TsMS § 378 sätestatud hagi tagamise abinõusid, sh ka varale kohtuliku hüpoteegi seadmist.

2.6.10. Vara aresti lõpp

Vara arest lõpeb kas *a)* asja müügiga täitemenetluses või *b)* asja arestist vabastamisega TMS § 77 või § 49 lg 1 alusel. Seega selleks, et asju saaks täitemenetluses müüa, ei ole kohtul vaja neid eelnevalt arestist vabastada.²⁰⁷ Kui kannatanu mingil põhjusel ei soovi, et kahtlustatava varale tema sissenõuet pöörataks, on see küsimus lahendatav TMS § 77 korras ja see ei puutu kriminaalasjas otsuse teinud kohtusse.²⁰⁸

²⁰⁰ vt RKKKm 3-1-1-1-09 p 9.2.

²⁰¹ vt RKKKm 3-1-1-1-09 p 9.2.

²⁰² RKKKm 3-1-1-1-09 p 9.3.

²⁰³ vt RKKKm 3-1-1-1-09 p 9.3.

²⁰⁴ RKKKm 3-1-1-75-08 p 9.

²⁰⁵ RKKKm 3-1-1-7-13 p 8.

²⁰⁶ Muudatuse avaldamismärge: RT I, 26.02.2014, 1.

²⁰⁷ RKKKo 3-1-1-43-13 p 42.

²⁰⁸ RKKKo 3-1-1-43-13 p 42.

Kasutatud kirjandus

1. *KarSK*: Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 3. vlj. Tallinn: Juura 2009.
2. *KrMSK*: Kergandberg, E., Pikamäe, P. (koost.). Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2012.
3. *StGB-Schönke/Schröder*: Eser, A. (Hrsg.). Strafgesetzbuch. Kommentar. 29. Aufl. München: C.H. Beck 2014.
4. *StGB-MüKo*: Heintschel-Heinegg, B. v. (Hrsg.). Münchener Kommentar um Strafgesetzbuch. Band 2. §§ 38-79b. 2. Aufl. München: C.H. Beck 2012.
5. *StGB-NK*: Kindhäuser, U., Neumann, U., Paeffgen, H.-U. (Hrsg.). Strafgesetzbuch. NomosKommentar. 4. Aufl. Baden-Baden: Nomos 2013.

Ülevaates kajastatud lahendite kronoloogia ja uuendused ülevaates

Vara konfiskeerimine

	Asja nr	Kuupäev	Teema ²⁰⁹	Lisatud ²¹⁰
RKKKm	3-1-1-44-14	10.10.2014	Omandiõiguse automaatne üleminek riigile	19.10.2014
RKKKo	3-1-1-28-14	06.06.2014	Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	
RKKKm	3-1-1-79-13	31.03.2014	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused	
RKKKm	3-1-1-15-14	24.03.2014	Süüteo toimepanemise objekti või vahendi konfiskeerimine (§ 83)	
RKKKm	3-1-1-126-13	19.12.2013	Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	
RKKKm	3-1-1-125-13	19.12.2013	Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	
RKKKm	3-1-1-97-13	31.10.2013	Konfiskeerimise asendamine	
RKKKm	3-1-1-87-13	14.10.2013	Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	
RKKKm	3-1-1-78-13	11.10.2013	Konfiskeerimise karistuslik olemus Süüteo toimepanemise objekti või vahendi konfiskeerimine (§ 83)	
RKKKm	3-1-1-76-13	04.10.2013	Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	
RKKKm	3-1-1-65-13	17.06.2013	Konfiskeerimise objekt Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹) Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²) Konfiskeerimise asendamine	
RKKKo	3-1-1-43-13	10.06.2013	Omandiõiguse automaatne üleminek riigile Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	
RKKKo	3-1-1-51-13	29.05.2013	Riigile mittekuuluva asitõendi hävitamine	
RKÜKm	3-1-2-3-12	30.04.2013	Omandiõiguse automaatne üleminek riigile Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	
RKKKo	3-2-1-26-13	17.04.2013	Omandiõiguse automaatne üleminek riigile	
RKKKm	3-1-1-27-13	27.03.2013	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	
RKKKm	3-1-1-130-12	21.01.2013	Konfiskeerimise objekt Välisriigist tulnud konfiskeerimise õigusabitaotluse menetlus	
RKKKm	3-1-1-115-12	21.12.2012	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	
RKKKm	3-1-1-102-12	12.11.2012	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	
RKKKm	3-1-1-92-12	12.11.2012	Konfiskeerimise objekt Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹) Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²) Konfiskeerimise asendamine	
RKKKm	3-1-1-87-12	26.10.2012	Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	

²⁰⁹ Veerus toodud „teema“ tähistab ülevaate ala(peatükki), mille all käsitletakse lahendis toodud seisukohti.

²¹⁰ Veerus toodud kuupäev tähistab ülevaate versiooni, milles kajastuvad lahendis toodud seisukohad.

RKKKo	3-1-1-53-12	22.05.2012	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused	19.10.2014
RKKKo	3-1-1-53-12	22.05.2012	Konfiskeerimise asendamine	
RKKKm	3-1-1-1-12	20.02.2012	Konfiskeerimise karistuslik olemus Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹) Konfiskeerimise asendamine	
RKKKo	3-1-1-90-11	15.11.2011	Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	
RKKKo	3-1-1-38-11	08.06.2011	Kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele	
RKKKm	3-1-1-97-10	11.04.2011	Konfiskeerimise karistuslik olemus Konfiskeerimise objekt Konfiskeerimise asendamine Omandiõiguse automaatne üleminek riigile Kolmanda isiku pandiõigus riigi konfiskeerimisnõudele	
RKKKo	3-1-1-4-11	15.03.2011	Konfiskeerimise karistuslik olemus Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹) Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²) Konfiskeerimise asendamine	
RKKKm	3-1-1-113-10	10.02.2011	Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	
RKKKo	3-1-1-68-10	13.12.2010	Kolmandalt isikult vara konfiskeerimise alused	
RKKKo	3-1-1-73-10	05.10.2010	Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹) Kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine (§ 83 ²)	
RKKKo	3-1-1-3-10	14.04.2010	Konfiskeerimise objekt	
RKKKo	3-1-1-119-09	14.04.2010	Konfiskeerimise karistuslik olemus Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (§ 83 ¹)	
RKÜKo	3-1-1-37-07	12.06.2008	Konfiskeerimise karistuslik olemus Süüteo toimepanemise objekti või vahendi konfiskeerimine (§ 83)	
RKKKo	3-1-1-7-06	10.04.2006	Tingimusliku konfiskeerimise lubamatus	

Vara arestimine

	Asja nr	Kuupäev	Teema	Lisatud
RKKKm	3-1-1-36-14	17.06.2014	Arestimise objekt	19.10.2014
RKKKm	3-1-1-79-13	31.03.2014	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-123-13	26.02.2014	Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu	
RKKKm	3-1-1-9-14	25.02.2014	Vara arestimise eesmärk Arestimise objekt Vara arestimise proportsionaalsus Arestimise adressaadi teavitamine	
RKKKm	3-1-1-5-14	31.01.2014	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-4-14	31.01.2014	Kohtu seotus arestimistaotluse piiridega	
RKKKm	3-1-1-135-13	17.01.2014	Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu Vara arestimise aluse olemasolu Vara arestimise proportsionaalsus Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKm	3-1-1-127-13	19.12.2013	Kohtu seotus arestimistaotluse piiride Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKm	3-1-1-126-13	19.12.2013	Vara arestimise eesmärk Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu	
RKKKm	3-1-1-125-13	19.12.2013	Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKm	3-1-1-124-13	13.12.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik Arestimise adressaadi teavitamine	
RKKKm	3-1-1-97-13	31.10.2013	Arestimise objekt Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu Vara arestimise aluse olemasolu Arestimise adressaadi teavitamine Kohtu seotus arestimistaotluse piiridega Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKm	3-1-1-96-13	31.10.2013	Vara arestimise aluse olemasolu	

RKKKm	3-1-1-96-13	31.10.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu	19.10.2014
RKKKm	3-1-1-95-13	31.10.2013	Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-94-13	31.10.2013	Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-93-13	31.10.2013	Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-83-13	18.10.2013	Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu	
RKKKm	3-1-1-87-13	14.10.2013	Menetluse lõpetamine ja asjade aresti alt vabastamine	
RKKKm	3-1-1-78-13	11.10.2013	Arestimise objekt	
RKKKm	3-1-1-74-13	03.10.2013	Vara arestimise proportsionaalsus Arestimise adressaadi teavitamine Arestitud vara võõrandamine selle omaniku nõusoleku Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKo	3-1-2-4-12	01.07.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-62-13	10.06.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKo	3-1-1-43-13	10.06.2013	Arestimise objekt Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik Vara aresti lõpp	
RKKKm	3-1-1-49-13	10.05.2013	Arestimise objekt Arestimise toime	
RKÜKm	3-1-2-3-12	30.04.2013	Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-79-13	31.03.2013	Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-27-13	27.03.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik Arestimise toime	
RKKKm	3-1-1-7-13	22.02.2013	Vara arestimise aluse olemasolu Vara arestimise proportsionaalsus Hagi tagamise abinõude rakendamiseks konfiskeerimise, tsiviilhagi tagamise ja varalise karistuse tagamiseks	
RKKKm	3-1-1-2-13	18.02.2013	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-115-12	21.12.2012	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-118-12	17.12.2012	Arestimise objekt Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKÜKm	3-3-1-15-12	27.11.2012	Arestimise objekt Vara arestimise proportsionaalsus	
RKKKm	3-1-1-92-12	12.11.2012	Arestimise objekt Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-102-12	12.11.2012	Arestimise objekt Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKo	3-1-1-53-12	22.05.2012	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKm	3-1-1-57-12	16.05.2012	Vara arestimise proportsionaalsus	
RKKKm	3-1-1-1-12	20.02.2012	Vara arestimise eesmärk Põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu Vara arestimise aluse olemasolu Vara arestimise proportsionaalsus Arestimise adressaadi teavitamine Arestitava vara väärtuse kindlaksmääramine Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKm	3-1-1-105-11	01.02.2012	Ringkonnakohtu pädevus arestimismääruse määruskaebemenetluses	
RKKKo	3-1-1-89-11	14.12.2011	Adressaat kui menetlusse kaasatud vara omanik	
RKKKo	3-1-1-3-10	14.04.2010	Arestimise objekt Vara arestimise aluse olemasolu Vara arestimise proportsionaalsus	
RKKKm	3-1-1-1-09	02.03.2009	Vara arestimise aluse olemasolu Euroopa arestimismäärus	
RKKKm	3-1-1-75-08	15.01.2009	Euroopa arestimismäärus	